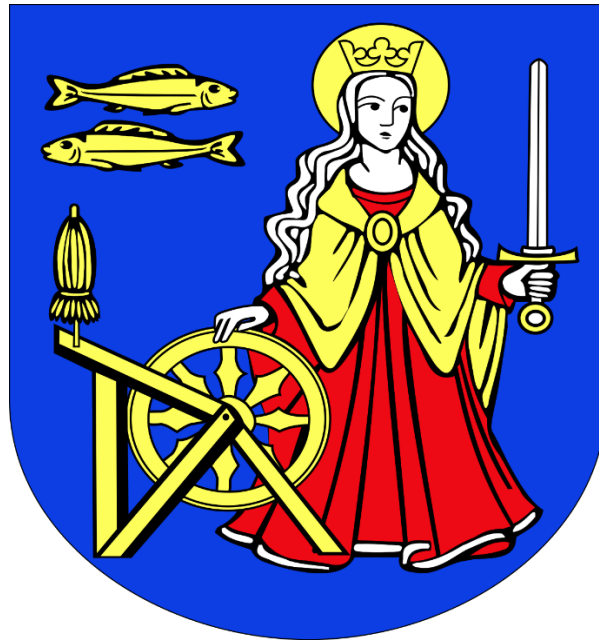

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SIEKIERCZYN NA LATA 2023-2027

Siekierczyn, 2022 r.

Spis treści

WSTĘP.....	3
CHARAKTERYSTYKA GMINY SIEKIERCZYN.....	4
DEMOGRAFIA I PROCESY LUDNOŚCIOWE.....	7
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	9
EDUKACJA I SYSTEM OŚWIATY.....	11
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.....	13
RYNEK PRACY.....	14
UWARUNKOWANIA GOSPODARCZE.....	16
POMOC SPOŁECZNA.....	18
BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ.....	18
POMOC W FORMIE FINANSOWEJ I NIEFINANSOWEJ.....	19
POWODY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ.....	23
POMOC W POSTACI DOŻYWIANIA.....	24
ŚWIADCZENIA I USŁUGI OPIEKUŃCZE.....	25
WSPARCIE ASYSTENTA RODZINY.....	28
DZIAŁALNOŚĆ GMINNEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I ZESPOŁU INTERDYSCYPLINARNEGO.....	31
ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W OPINII MIESZKAŃCÓW – BADANIE OPINII PUBLICZNEJ.....	35
ZDIAGNOZOWANE PROBLEMY SPOŁECZNE NA TERENIE GMINY SIEKIERCZYN.....	48
ANALIZA SWOT.....	51
MISJA NOWEJ ŚCIEŻKI ROZWOJU.....	54
CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE.....	55
SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI.....	57
KIERUNKI INTERWENCJI W KONTEKŚCIE ZAPLANOWANYCH CELÓW.....	59
MONITORING I EWALUACJA.....	68
SPIS MAP, SCHEMATÓW, TABEL, WYKRESÓW I ZDJĘĆ.....	69

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierzyn na lata 2023-2027 wyznacza główne działania dla samorządu i mieszkańców w celu poprawy funkcjonowania gminy pod względem społecznym, który rzutuje na sferę ekonomiczną, demograficzną i gospodarczą. Ponadto prezentowana Strategia ma na celu ograniczenie lub eliminację problemów społecznych na terytorium gminy. Będzie to zatem taki kierunek działań, który pozwoli zminimalizować negatywne skutki zmian zachodzących w społeczeństwie.

Sztandarowe działania ukierunkowane są zatem na poprawę jakości życia mieszkańców, wzmocnienie spójności społecznej, wyrównywanie szans oraz wzmocnianie kapitału społecznego i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierzyn na lata 2023-2027* stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym oraz doprowadzić do integracji społecznej. Strategia jest podstawowym instrumentem zarządzania w aspekcie społecznych uwarunkowań na terenie gminy, ponieważ zawiera cele średnioterminowe, odpowiadające generalnym kierunkom działania. Jest to więc praktyczny dokument dla władz samorządowych, instytucji i samych mieszkańców, stanowiący kierunkowskaz do dalszych działań.

Na potrzeby opracowania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierzyn na lata 2023-2027* przeprowadzono badania wśród dorosłych mieszkańców gminy. Dodatkowo w opracowaniu Strategii wykorzystano wyniki badań przeprowadzonych w ramach opracowania „Diagnozy problemów społecznych na terenie gminy Siekierzyn. Raport z badań przeprowadzonych w 2022 r.”. Wyniki badań, wraz z przeprowadzoną diagnozą społeczno-gospodarczą, wskazały na główne problemy społeczne występujące na terenie gminy. Dodatkowo stały się podstawą do wyznaczenia celów strategicznego działania i określenia konkretnych działań w zakresie minimalizowania skutków wykluczenia społecznego i poprawy warunków życia mieszkańców gminy Siekierzyn.

Podstawą prawną opracowania niniejszej strategii jest ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r¹.

---

¹ Dz. U. z 2021 poz. 2268.

CHARAKTERYSTYKA GMINY SIEKIERCZYN

Gmina Siekierczyn położona jest w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego i zachodniej części powiatu lubańskiego. Od wschodu graniczy z miastem Lubań, od północy i wschodu z gminą Lubań, od południa z gminą Platerówka, od południowego-zachodu z gminą Sulików, od zachodu i północy natomiast z gminą Zgorzelec. Od stolicy województwa dolnośląskiego położona jest w odległości ok. 155 km. Gminę tworzy 7 sołectw: Siekierczyn Dolny, Siekierczyn Górny, Zaręba, Rudzica, Wesołówka, Nowa Karczma oraz Wyręba.

Gmina pod względem geograficznym położona jest w obrębie Pogórza Izerskiego stanowiącego mezoregion należący do Sudetów Zachodnich. Prawie cały obszar gminy leży na Wysoczyźnie Siekierczyńskiej o wysokości 250 - 300 m n.p.m. Południowo-wschodnie tereny gminy leżą na stokach Wzgórz Zalipiańskich o maksymalnej wysokości do 300 m n.p.m. Gmina Siekierczyn położona jest na terenie o charakterze przejściowym od pasm górskich Sudetów do Niziny Śląsko-Łużyckiej. Obszar gminy położony jest w całości w dorzeczu Kwisy i Nisy Łużyckiej i ich dopływów.

Mapa 1 Położenie gminy Siekierczyn w powiecie lubańskim

Źródło: <https://www.google.com/> (dostęp: 10.10.2022 r.)

Powierzchnia gminy to 49,23 km² (powierzchnia geodezyjna - 49,55 ha), z których ponad połowę stanowią grunty orne. Drugie co do wielkości są tereny użytków zielonych oraz lasy. Osią hydrologiczną gminy jest potok Siekierka (Nowa Karczma - Siekierzyn - Zaręba - Lubań - Kwisa) o długości 15,3 km (w gminie 10,7 km), będący jednocześnie jednym z głównych dopływów Kwisy. Pozostałe ciek wodne to:

- Trójnica (0,6 km) we wsiach Nowa Karczma i Wyręba,
- Lipniak (3,1 km) we wsi Rudzica,
- Gozdnicza lub Lubawka (1,1 km) we wsi Wesołówka,
- Żarecki Potok (1,9 km) we wsi Wyręba,
- Pstrężna (3,6 km w granicach gminy) w Ponikowie.

Sieci cieków naturalnych towarzyszą 62 zbiorniki wód stojących, zajmujące powierzchnię ok. 51 ha. Przeważają stawy hodowlane. Rozmieszczone są najczęściej wzdłuż Siekierki i jej dopływów oraz na obszarach zabudowy mieszkaniowej. Największe ich zgrupowanie znajduje się w centrum Siekierczyna oraz w Zarębie. Na terenie gminy brak jest dużych obszarów leśnych. Lasy i grunty leśne zajmują ok. 18% jej powierzchni. Największym wskaźnikiem lesistości charakteryzuje się obręb Zaręba, najmniejszym - obręb Wesołówka.

Gmina Siekierzyn charakteryzuje się ubogą bazą noclegową czy gastronomiczną. Jedynym punktem gastronomicznym jest restauracja „Dom weselny” w Siekierczynie. Baza noclegowa występuje w obrębie sąsiadujących miast: Zgorzelec, Lubań, Leśna.

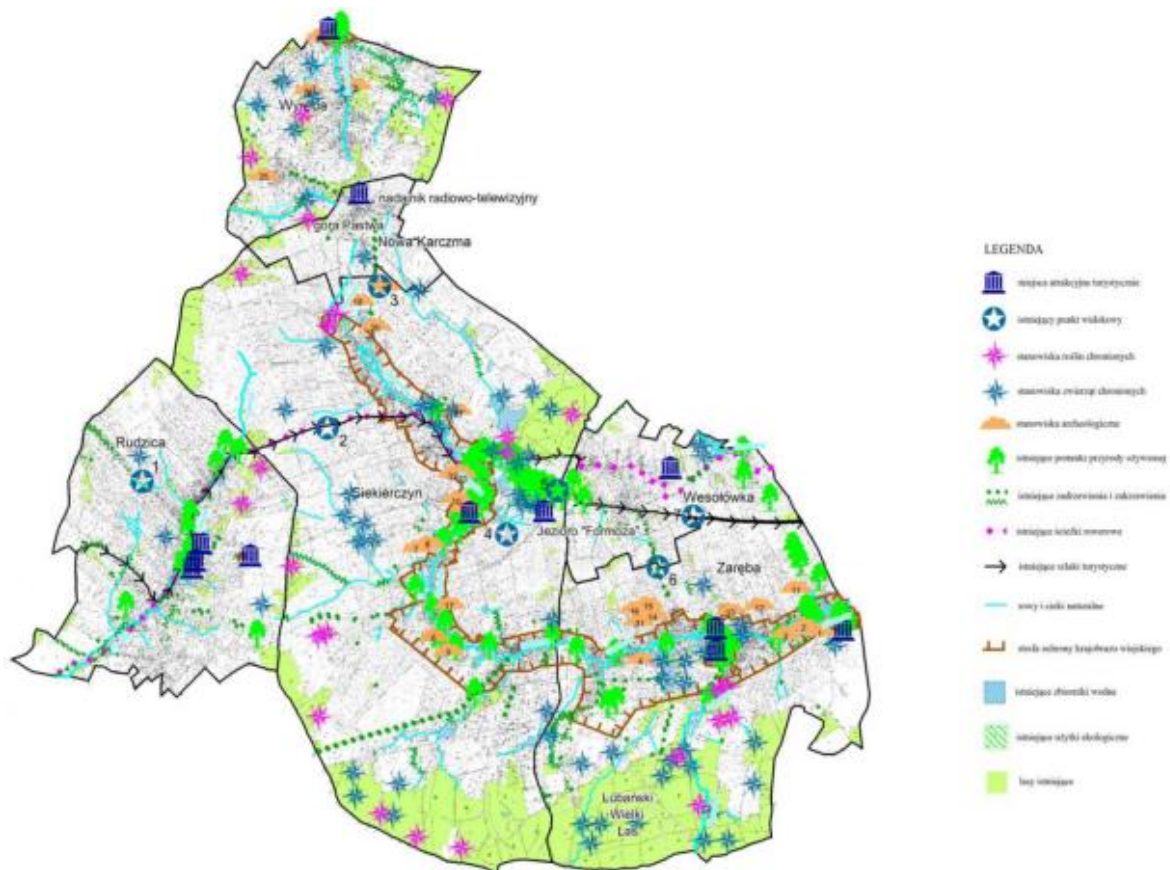
Przez gminę przebiegają szlaki turystyczne:

- niebieski szlak turystyczny prowadzący z Zawidowa do Gryfowa Śląskiego (długość 51 km, na obszarze gminy ok. 12 km; biegnie przez Rudzicę, Siekierzyn, Wesołówkę i Pisaczów);
- trasa rowerowa „Lubański Las” (obwodnica - kolor niebieski, długość 39 km, na obszarze gminy Siekierzyn ok. 12 km; biegnie przez Pisaczów, Wesołówkę, Siekierzyn, Rudzicę);
- sudecki szlak konny – część zachodnia Karpacz-Kliczków k. Osiecznicy (szlak – kolor pomarańczowy). W chwili obecnej przy współpracy transgranicznej przygotowywany jest kolejny szlak rowerowy. Wydana została również mapa z zaznaczonymi szlakami turystycznymi.

Do miejsc atrakcyjnych turystycznie, które warto zobaczyć, należą:

- w Nowej Karczmie: nadajnik radiowo-telewizyjny o wysokości 134 m i góra Pastwa,
- w Rudzicy - zabytkowy kościół parafialny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej wraz z otoczeniem, krzyż pokutny, cmentarz ewangelicki objęty ochroną konserwatorską,
- w Siekierczynie: użytek ekologiczny „Jezioro Formoza”, kościół pw. św. Antoniego z Padwy, „Głaz Hindenburga”,
- w Wesołównie - nieczynny kamieniołom bazaltu,
- w Wyrębie - założenie pałacowo-parkowe,
- w Zarębie - kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, założenie pałacowo-parkowe przy ul. Parkowej i Bazaltowej.

Mapa 2 Walory krajobrazowe i turystyczne w gminie Siekierczyn

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Siekierczyn na lata 2015 – 2025, s. 18.

Jednostkami organizacyjnymi gminy są:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siekierczynie,
- Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Siekierczynie,
- Szkoła Podstawowa w Zarębie,
- Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Siekierczynie.

DEMOGRAFIA I PROCESY LUDNOŚCIOWE

W 2021 r. gminę Siekierczyn zamieszkiwało 4 470 mieszkańców, w tym 2 225 kobiet oraz 2 245 mężczyzn. **W latach 2002-2021 liczba mieszkańców zmniejszyła się o 1,1%.** Średni wiek mieszkańców wynosi 41,3 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa dolnośląskiego. W ostatnich latach zauważa się bardzo powolny, lecz systematyczny odpływ ludności z gminy. W roku 2017 gminę zamieszkiwało 4 540 osób, a w 2021 r. **nastąpił spadek ludności o 70 osób.** Spadek ogólnej liczby ludności jest zjawiskiem charakterystycznym dla większości gmin w Polsce, z uwagi na ujemny przyrost naturalny. W 2021 r. na 4 470 wszystkich mieszkańców gminy 62,68% stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, 16,91% mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym, a 20,40% ludności stanowiły osoby starsze w wieku poprodukcyjnym. Z poniższego zestawienia widać, że w analizowanych latach 2017-2021 zwiększyła się liczba osób w wieku poprodukcyjnym, a zmniejszyła się liczba osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym.

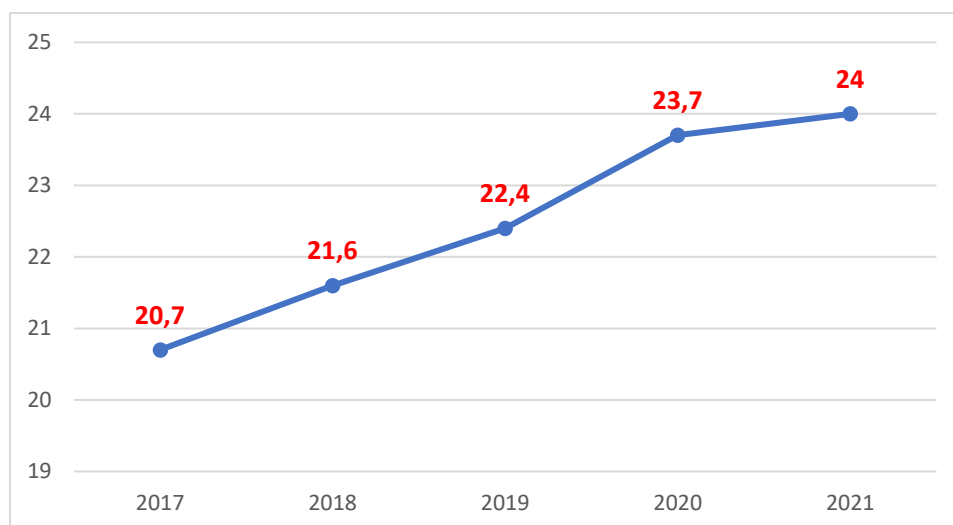
Tabela 1 Liczba ludności w grupach funkcjonalnych w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021

Rok	Liczba mieszkańców ogółem	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym		Liczba osób w wieku produkcyjnym		Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	
		%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba
2017	4 540	16,87	766	64,82	2 943	18,30	831
2018	4 508	16,48	743	64,49	2 907	19,03	858
2019	4 502	16,70	752	63,93	2 878	19,37	872
2020	4 516	17,09	772	63,02	2 846	19,88	898
2021	4 470	16,91	756	62,68	2 802	20,40	912

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na terenie gminy w latach 2017-2021 zwiększyła się o 81 osób. Wskaźnik obciążenia demograficznego, liczonego jako stosunek ludzi w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, w 2021 r. wynosił 24 i w stosunku do roku 2017 uległ **zwiększeniu o 3,3 punkty procentowe.** Wzrost liczby osób starszych ma szczególne znaczenie w kontekście rozwoju dalszej polityki społecznej, która będzie wymuszała podjęcie odpowiednich działań na rzecz zapewnienia opieki osobom starszym, wspierania ich w codziennym funkcjonowaniu, organizacji odpowiedniej opieki wytchnieniowej oraz aktywizowaniu ich do zachowania aktywności społecznej jak najdłużej.

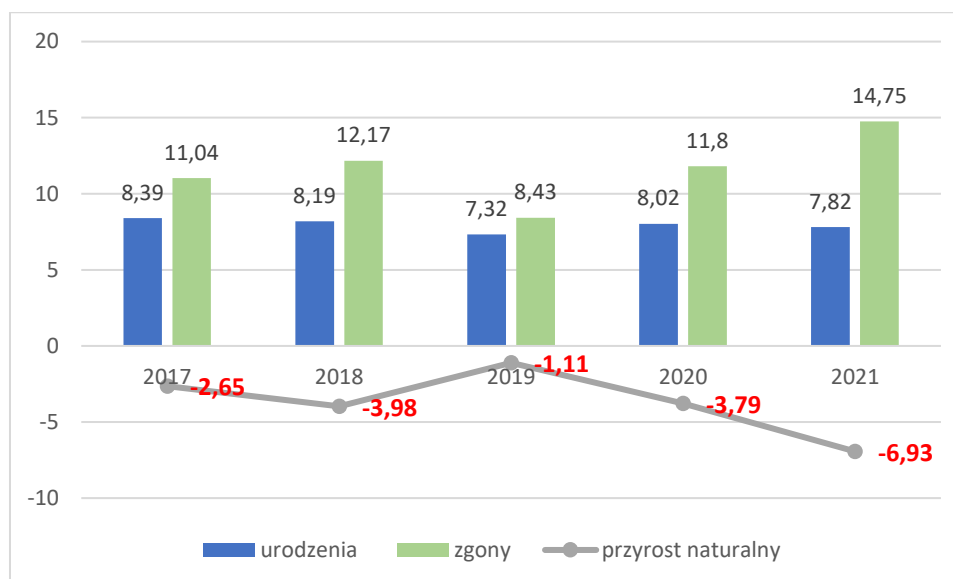
Wykres 1 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Spadek liczby ludności odnotowany w gminie od wielu lat związany jest z ujemnym przyrostem naturalnym, który w 2021 r. wynosił - 6,93 osób na 1000 mieszkańców. W 2021 r. na 1000 mieszkańców urodziło się 7,82 dzieci, zgonów nastąpiło 14,75.

Wykres 2 Przyrost naturalny w gminie Siekierczyn na 1000 mieszkańców w latach 2017-2021

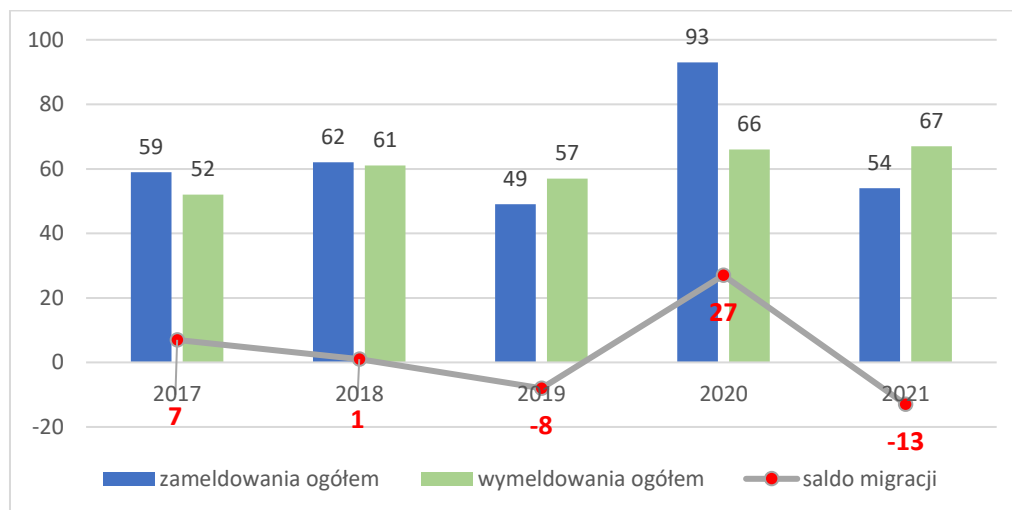
Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

W 2021 r. odnotowano 67 osób, które wymeldowały się z terenu gminy oraz 54 osoby, które się zameldowały. Saldo migracji wyniosło -13 osób. W analizowanym okresie odnotowuje się systematyczny spadek liczby ludności, co jest zjawiskiem bardzo niepożądanym i niekorzystnym w kontekście rozwoju gospodarczego całej gminy. **W analizowanym okresie ostatnich 5 lat saldo migracji przyjmowało różne wartości, choć oprócz roku 2020 można**

zaobserwować powolny odpływ ludności z gminy. W 2020 r. zaobserwować można, że na terenie gminy Siekierzyn więcej osób się zameldowało niż wymeldowało, jednak poziom wymeldowań mógł być związany z panującą pandemią i ograniczonym ruchem migracyjnym w tym okresie.

Wykres 3 Saldo migracji w gminie Siekierzyn w latach 2017-2021

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Spadek liczby ludności, ujemne saldo migracji oraz ujemny przyrost naturalny świadczy o zachodzących zmianach demograficznych w gminie, które są charakterystyczne dla całego województwa dolnośląskiego. Każdego roku odnotowuje się spadek liczby ludności, mniejszą liczbę nowych urodzeń oraz wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym. W kontekście uwarunkowań społecznych nie są to zmiany pozytywne, gdyż powodują przede wszystkim spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, a wzrost osób starszych. Polityka społeczna samorządu będzie wymagała podjęcia w następnych latach wzmożonych działań na rzecz osób starszych, które będą wymagały odpowiedniej opieki, wsparcia i pomocy.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Zadania z zakresu kultury, sportu i rekreacji realizuje **Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Siekierzynie** jako samorządowa instytucja kultury, działająca na rzecz dzieci, młodzieży i dorosłych. W ramach GOKiS w Siekierzynie funkcjonują:

- Osiedlowy Dom Kultury w Zarębie (siedziba instytucji),
- Dom Kultury w Siekierzynie,
- Biblioteka Publiczna w Siekierzynie,
- Filia Biblioteki w Zarębie.

Zgodnie ze swoją działalnością statutową, celami i zadaniami nakreślonymi w Planie pracy na rok 2021 GOKiS w Siekierczynie był organizatorem szeregu działań skierowanych do mieszkańców gminy Siekierczyn. Były to działania z zakresu upowszechniania czytelnictwa, rozwijania zainteresowań, liczne konkursy, imprezy sportowe i kulturalne. Rok 2021 był jeszcze czasem zaostrzonych rygorów sanitarnych co spowodowało, że w okresach, gdy niemożliwa była organizacja zajęć w budynkach domów kultury, prowadzono zajęcia online, a portal FB wykorzystywany był na publikowanie informacji o ważnych i ciekawych wydarzeniach kulturalnych w kraju i na świecie.

Popularyzowanie czytelnictwa na terenie gminy Siekierczyn realizuje **Gminna Biblioteka Publiczna w Siekierczynie i Filia Biblioteki w Zarębie**. W 2021 r. w bibliotece głównej odnotowano 297 czytelników, 1 892 wypożyczeń, 18 308 woluminów, w tym zakup 194 nowości na kwotę 4 896 zł. Z kolei w filii bibliotecznej w Zarębie było 235 czytelników, 1838 wypożyczeń, 16 155 woluminów, w tym zakup 185 nowości na kwotę 4 644 zł. W 2021 r. biblioteka realizowała następujące działania: udział w projekcie „Mała Książka - Wielki Człowiek”, usługę "Książka na telefon" dla seniorów i chorych, organizacja cyklu spotkań „Poranki z biblioteką dla najmłodszych”, spotkania Młodzieżowego Klubu Książki oraz zajęć czytelniczo-plastycznych. Biblioteka organizowała także wiele działań z zakresu kultury dla różnych grup odbiorców (np. Dzień Matki, Dzień Pluszowego Misia, współorganizacja VI Otwartego Turnieju Rummikub).

GOKiS w Siekierczynie dysponuje bazą sportową, nad którą sprawuje pieczę i dba o jej prawidłowe funkcjonowanie. Dostępna baza sportowa na terenie gminy to przede wszystkim: boisko ze sztuczną nawierzchnią do gier sportowych przy Osiedlowym Domu Kultury w Zarębie, siłownia zewnętrzna i wiata przy ODK, sala wraz z wyposażeniem do gry w tenisa stołowego w Osiedlowym Domu Kultury w Zarębie oraz sala, siłownia i stół do tenisa stołowego w Domu Kultury w Siekierczynie. GOKiS w Siekierczynie jest instytucją wspierającą i koordynującą inicjatywy oddolne, stąd jego ścisła współpraca i powiązanie z organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi na terenie gminy Siekierczyn. Dodatkowo współpraca instytucji z organizacjami pozarządowymi opiera się również na udostępnianiu przez GOKiS w Siekierczynie lokali i pomieszczeń organizacjom III sektora (np. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Gminny w Siekierczynie, Stowarzyszenie Ludowy Zespół Sportowy TS Zaręba, Stowarzyszenie Klub Seniora "Polne Kwiaty", Stowarzyszenie Grupa od Anioła Stróża), a także

na prowadzeniu księgowości stowarzyszeniom, co stanowi istotną pomoc i wkład gminy Siekierzyn w zapewnienie warunków funkcjonowania organizacji prospołecznych i pozarządowych.

Do zadań GOKiS w Siekierczynie należy również wydawanie "Gazetki Siekierczyńskiej". Gazetka jest biuletynem informacyjnym, dwumiesięcznikiem, ukazującym się nieprzerwanie od ponad 30 lat, kolportowana wśród mieszkańców gminy, choć z różnych informacji wynika, że trafia też do innych gmin, powiatów i krajów. W 2021 r. ukazało się 6 numerów "Gazetki Siekierczyńskiej".

W 2021 r. zrealizowano zadanie modernizacji boiska wiejskiego w Rudzicy wraz z wykonaniem bezpiecznej nawierzchni, co pozwoliło na przywrócenie funkcji sportowych temu obiektowi. Na terenie obiektu boisk sportowych w Nowej Karczmie funkcjonuje kort tenisowy, nad którym opiekę sprawuje LZS TS Zaręba. Zajęcia sportowe prowadzone przez animatorów odbywały się także przy wsparciu gminy Siekierzyn na obiektach „Orlik” w Zarębie i Siekierczynie.

EDUKACJA I SYSTEM OŚWIATY

Działające na terenie gminy Siekierzyn ośmioklasowe szkoły podstawowe w Siekierczynie i w Zarębie oraz Przedszkole w Zarębie stwarzają możliwość nauki wszystkim dzieciom z terenu gminy. Placówki szkolne i przedszkolne są finansowane z budżetu gminy. Środki na ten cel pochodzą z subwencji oświatowej i dochodów własnych.

W 2021 r. gmina Siekierzyn otrzymała środki na realizację projektu pod nazwą „Rozwijamy kompetencje kluczowe uczniów” oraz dotację na projekt „Laboratoria przyszłości” w łącznej kwocie 246 852,70 zł.

We wrześniu 2021 r. naukę w szkołach rozpoczęło 395 uczniów, w tym 211 uczniów w Szkole Podstawowej w Siekierczynie, 26 uczniów Oddziału Przedszkolnego przy Szkole Podstawowej im. H. Sienkiewicza w Siekierczynie oraz 105 uczniów w Szkole Podstawowej w Zarębie i 63 uczniów Przedszkola w Zarębie. Wójt w 2021 r. przyznał stypendia dla 7 uzdolnionych uczniów (4 w SP w Zarębie oraz 3 w SP w Siekierczynie).

W 2021 r. funkcjonowało jedno przedszkole gminne, do którego uczęszczało 63 dzieci, w tym 26 dziewcząt i 37 chłopców. **W gminie nie funkcjonują żłobki ani kluby dziecięce, co jest częstym powodem przez który młode matki nie podejmują zatrudnienia.** Brak zapewnienia

opieki dla najmłodszych dzieci w gminie sprawia, że bezrobocie wśród kobiet jest wyższe niż wśród mężczyzn.

Zdjęcie 1 Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Siekierczynie

Źródło: <https://www.google.com/>, (dostęp: 16.10.2022 r.)

Zdjęcie 2 Szkoła Podstawowa w Zarębie

Źródło: <https://www.google.com/>, (dostęp: 16.10.2022 r.)

Szkoły na terenie gminy Siekierczyn wyposażone są w sale gimnastyczne, pracownie komputerowe posiadające dostęp do internetu oraz rozwiniętą infrastrukturę rekreacyjną dla najmłodszych (place zabaw). Placówki oferują uczniom zajęcia pozalekcyjne, tj. terapię pedagogiczną, wczesne wspomaganie, zajęcia rewalidacyjne, zajęcia rozwijające kompetencje, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze. **Placówki zaspokajają potrzeby mieszkańców w dostępie do edukacji dzieci szkolnych.**

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Na terenie gminy Siekierzyn swoją działalność prowadzą również **organizacje pozarządowe, które realizują każdego roku zadania publiczne w ramach upowszechniania kultury, sportu, kultury, sztuki, ochrony dziedzictwa narodowego, bezpieczeństwa publicznego i in.** Współpraca samorządu lokalnego z organizacjami społecznymi odbywa się na podstawie „Rocznego Programu współpracy Gminy Siekierzyn z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”. Współpraca przybiera formę finansową jak i niefinansową. W ramach współpracy finansowej Urząd Gminy ogłasza otwarte konkursy ofert na realizację zadań statutowych organizacji. Działania podejmowane przez organizacje skupiają się przede wszystkim na promowaniu zdrowego stylu życia poprzez realizację programów z bogatą ofertą zagospodarowania czasu wolnego oraz rozwijania zainteresowań mieszkańców gminy, organizowaniu aktywnych form wypoczynku dla różnych grup odbiorców, a także porządku i bezpieczeństwa publicznego.

W 2021 r. gmina Siekierzyn udzieliła następujących dotacji:

- 1) w dziedzinie: bezpieczeństwo publiczne w łącznej kwocie 58 611,50 zł, w tym:
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Siekierczynie 42 485,50 zł,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Rudzicy 16 126,00 zł,
- 2) w dziedzinie: wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej w kwocie 40 000,00 zł, w tym:
  - Ludowy Zespół Sportowy Zaręba 29 500,00 zł,
  - Ludowy Zespół Sportowy Tenis Stołowy Zaręba 10 500,00 zł,
- 3) w dziedzinie: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w kwocie 4 000,00 zł, w tym:
  - Stowarzyszenie „Grupa od Anioła Stróża” 2 000,00 zł,
  - Stowarzyszenie Klub Seniora „Polne Kwiaty” 2 000,00 zł.

Na terenie gminy nie istnieje wiele organizacji pozarządowych, co może świadczyć o obniżonej aktywności społecznej mieszkańców gminy. Jednakże te organizacje, które funkcjonują swoje działania koncentrują na aktywności różnych grup mieszkańców gminy wspierają i rozwijają aktywność sportową, kulturalną i edukacyjną. Warto podkreślić, iż na terenie gminy w formie organizacji pozarządowych swoją działalność prowadzą również Koła

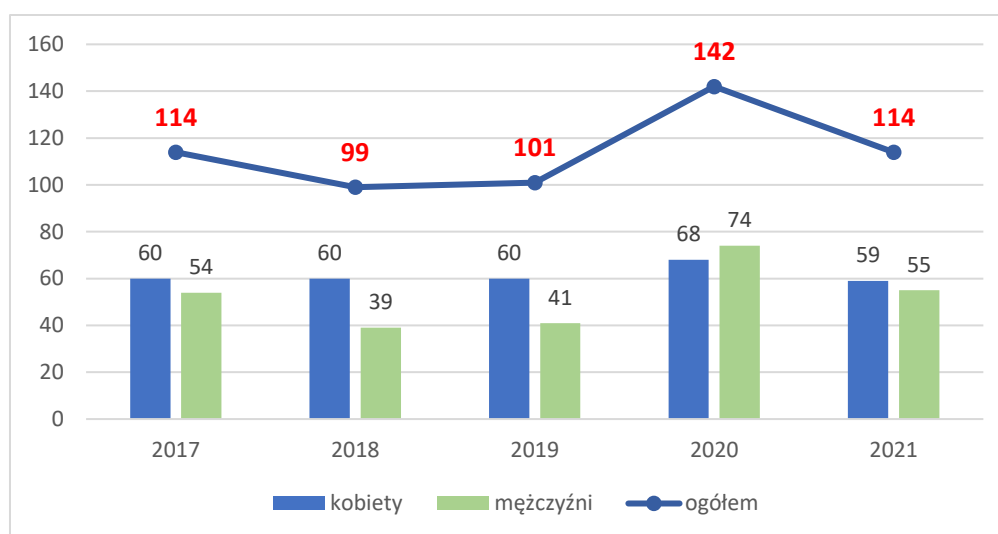
Gospodyń Wiejskich, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci oraz organizacje przykościelne (np. Parafialny Zespół Caritas czy Męski Chór Parafialny).

Działalność organizacji społecznych na terenie gminy ma istotne znaczenie w kontekście rozwoju kapitału społecznego. **Wspieranie działań zmierzających do powstawania nowych organizacji powinna stanowić ważne zadanie samorządu lokalnego w rozwoju społecznym gminy.** Organizacje są organizatorami wielu wydarzeń kulturalnych, sportowych, integracyjnych, które niewątpliwie pozytywnie wpływają na przeciwdziałanie wykluczeniu i izolacji społecznej, minimalizują skutki dostępności do kultury i sportu na obszarach wiejskich, integrują i prowadzą działania na rzecz seniorów i osób starszych. **Wspieranie organizacji pozarządowych przez samorząd lojalny powinno być jednym z zadań istotnych w ramach rozwiązywania problemów społecznych zdiagnozowanych na terenie gminy Siekierczyn.**

RYNEK PRACY

W 2021 r. na terenie gminy Siekierczyn odnotowano 114 osób bezrobotnych, w tym 55 mężczyzn i 59 kobiet. Poprawiająca się sytuacja na rynku pracy w poprzednich latach została zachwiana w czasie pandemii, kiedy to odnotowano wzrost ogólnego poziomu bezrobocia w całym kraju. W wyniku zamrożenia gospodarki krajowej wiele firm ograniczyło swoją działalność lub ją zakończyło. Wpływ pandemii również był odczuwalny w gminie Siekierczyn, gdzie w 2020 r. odnotowano wzrost liczby osób bezrobotnych o 41 osób w porównaniu do roku 2019. Stabilizująca się sytuacja na rynku pracy spowodowała, że liczba osób bezrobotnych w gminie w 2021 r. przyjęła wartości porównywalne do czasu przedpandemicznego. Jednakże należy w dalszym ciągu monitorować sytuację osób pozostających bez zatrudnienia na lokalnym rynku pracy, aby minimalizować zjawisko wykluczenia społecznego i obniżenia statusu życiowego osób bezrobotnych.

Wykres 4 Liczba osób bezrobotnych w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Powyższe dane wskazują, że bezrobocie nie stanowi istotnego problemu społecznego w gminie, jednakże należy zwrócić baczną uwagę na osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Zaliczane są do tych grup: kobiety, osoby młode do 30 roku życia, osoby starsze – po 50 roku życia oraz osoby długotrwale bezrobotne. Analizując sytuację liczby osób bezrobotnych w gminie Siekierczyn można stwierdzić, że **największym problemem społecznym w kontekście rynku pracy jest wysoki wskaźnik osób długotrwale bezrobotnych oraz bezrobotnych kobiet**. W analizowanych latach 2017-2019 odnotowuje się znaczny udział kobiet w ogólnej liczbie osób bezrobotnych. Przyczyn bezrobocia kobiet jest dużo, np. opieka nad osobami zależnymi, niższe kwalifikacje zawodowe, mniejsze doświadczenie zawodowe lub brak odpowiednich ofert na rynku pracy. Brak funkcjonowania żłobka na terenie gminy może również wpływać na brak możliwości podjęcia pracy przez młode matki. Samorząd wraz z Powiatowym Urzędem Pracy powinien monitorować sytuację kobiet na lokalnym rynku pracy, aby odpowiednio reagować na ich potrzeby związane z zatrudnieniem. Jednakże warto zauważyć, że od czasu pandemii sytuacja bezrobotnych kobiet poprawia się. Od 2020 r. można zaobserwować wzrost liczby bezrobotnych mężczyzn w stosunku do bezrobotnych kobiet, a dysproporcja między tymi wskaźnikami ulega zatarciu. **W 2020 r. pracę na lokalnym rynku straciło więcej mężczyzn niż kobiet, co spowodowało, że wśród osób bezrobotnych z terenu gminy więcej było mężczyzn.**

Drugą grupą osób wymagających monitoringu ze strony samorządu i Urzędu Pracy stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Stanowią oni największy odsetek bezrobotnych osób w gminie

Siekierczyn. W 2021 r. odnotowano 55 długotrwale bezrobotnych. Osoby te często posiadają nieodpowiednie lub zdezaktualizowane kwalifikacje zawodowe, mają trudności ze znalezieniem pracy, co przyczynia się do pogorszenia ich jakości życia, zniechęcenia, strachu, braku aktywności społecznej, a co za tym idzie do wykluczenia społecznego. **Warto podkreślić, że sytuacja osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w analizowanym okresie ulegała niewielkiemu polepszeniu. Z roku na rok (oprócz okresu pandemii) odnotowuje się w gminie spadek liczby osób bezrobotnych w poszczególnych grupach wiekowych osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych, co przekłada się na ogólny spadek poziomu bezrobocia w gminie.**

Tabela 2 Liczba osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2017-2021

Rok	Bezrobotni do 30 roku życia	Bezrobotni powyżej 50 roku życia	Długotrwale bezrobotni
2017	35	30	57
2018	28	24	42
2019	29	28	49
2020	42	29	64
2021	27	25	55

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Sytuację rynku pracy w gminie Siekierczyn należy monitorować i w dalszym ciągu podejmować wraz z Powiatowym Urzędem Pracy odpowiednie działania na rzecz obniżenia stopy bezrobocia na terenie gminy. Podejmowanie działań aktywizacyjnych, oferowanie odpowiednich szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe, monitorowanie zawodów deficytowych i nadwyżkowych oraz kształcenie w zakresie wypełniania luki na rynku zawodowym powinny należeć do zadań priorytetowych polityki społecznej samorządu lokalnego.

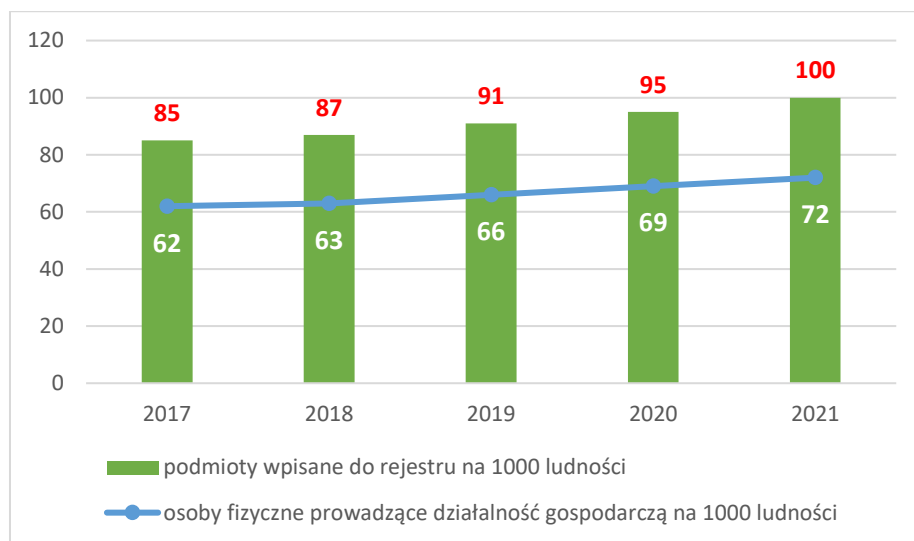
UWARUNKOWANIA GOSPODARCZE

Gmina Siekierczyn charakteryzuje się powolnie wzrastającym wskaźnikiem przedsiębiorczości, który mierzony jest liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych oraz nowo powstających działalności na terenie gminy. Według ewidencji statystycznej REGON w 2021 r. na terenie gminy zarejestrowanych było 100 podmiotów gospodarczych na 1000 ludności, w tym zdecydowana większość to podmioty sektora prywatnego. Liczba podmiotów w 2021 r. zwiększyła się w stosunku do roku 2017 o 15 podmiotów.

Na 100 podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców aż 72 podmioty prowadzone są przez osoby fizyczne.

Wykres 5 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w gminie Siekierzyn w latach 2017-2021

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

W Centralnej Ewidencji Działalności Gospodarczej w 2021 r. zarejestrowanych było 191 aktywnych podmiotów gospodarczych mających swoją siedzibę na terenie gminy. W ciągu ostatnich kilku lat ilość aktywnych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie gminy Siekierzyn pozostaje na porównywalnym poziomie. Większość z nich jest jednoosobowa i dotyczy szeroko rozumianych usług budowlanych, transportu drogowego, mechaniki samochodowej, sprzedaży detalicznej czy usług doradczych.

Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w gminie Siekierzyn najwięcej (19) jest podmiotów stanowiących spółki handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (440) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających do 9 pracowników. 3,1% (14) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 36,2% (162) podmiotów, a 60,7% (272) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Siekierzyn najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są budownictwo (36,7%) oraz handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (17,9%).

POMOC SPOŁECZNA

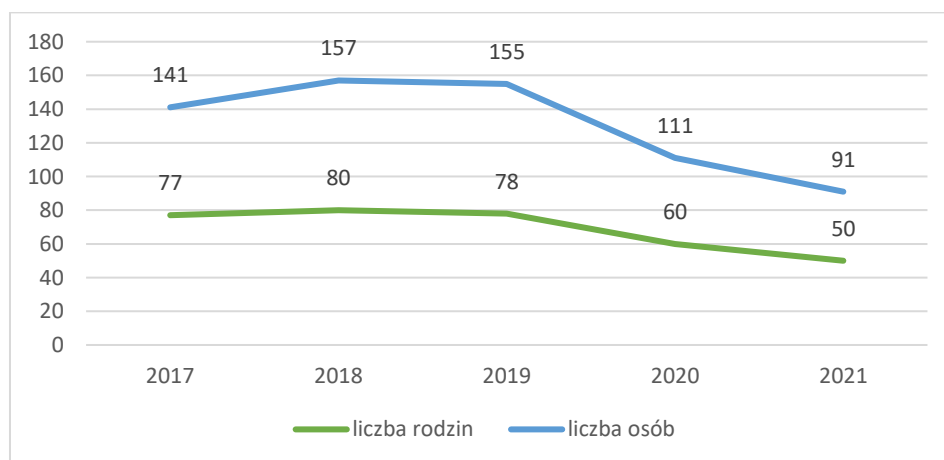
Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 2 pkt 1 i art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, t. j. Dz.U. z 2021 poz. 2268).

Główną instytucją wykonującą zadania pomocy społecznej na terenie gminy Siekierczyn jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siekierczynie. Ośrodek podejmuje działania m.in. na podstawie następujących przepisów prawa: ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, a także na podstawie ustawy o Karcie Dużej Rodziny.

BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ

W gminie Siekierczyn **odnotowuje się systematyczny spadek liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej**, co może świadczyć o polepszającej się sytuacji życiowej mieszkańców gminy i mniejszej potrzebie korzystania z pomocy społecznej. W analizowanych latach 2017-2021 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się o 27 rodzin. Tym samym liczba osób korzystających z pomocy ośrodka uległa zmniejszeniu o 50 osób.

Wykres 6 Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

W latach 2017-2021 odnotowano spadek liczby osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji o 31 osób. W 2021 r. na podstawie wydanych decyzji z pomocy społecznej skorzystały 63 osoby. Porównując dane gminne ze średnimi danymi z powiatu czy województwa można stwierdzić, że odsetek liczby osób korzystających z pomocy na podstawie wydanych decyzji zmniejszył się proporcjonalnie średnio o 33% w każdym z analizowanych obszarów.

Tabela 3 Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021	Dynamika zmian
Gmina Siekierzyn	94	107	97	76	63	-31
Powiat (średnia)	220	200	171	158	144	-79
Województwo (średnia)	489	441	404	374	341	-148

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

Uwzględniając kryterium wieku i płci liczba beneficjentów korzystających z pomocy społecznej według wypłaconych świadczeń w 2021 r. wynosiła łącznie 64 osoby. W grupie tej 43 osoby stanowiły ludność w wieku produkcyjnym, w tym 22 kobiety oraz 21 mężczyzn. W 2021 r. udzielono również świadczenia dla 10 osób znajdujących się w wieku poprodukcyjnym, w tym dla 9 kobiet i 1 mężczyzny. **Świadczenia na podstawie wydanych decyzji były pobierane w ostatnich latach w większości przez osoby znajdujące się w wieku produkcyjnym, a najrzadziej z pomocy społecznej korzystały osoby w wieku poprodukcyjnym.**

Tabela 4 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć wg liczby wypłaconych świadczeń w 2021 r.

Wiek	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Przedprodukcyjny	11	5	6
Produkcyjny	43	22	21
Poprodukcyjny	10	9	1

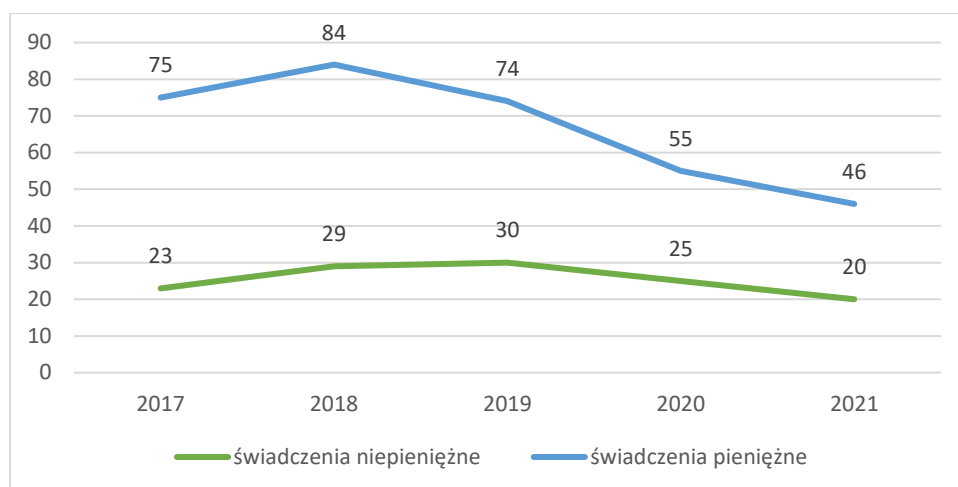
Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

POMOC W FORMIE FINANSOWEJ I NIEFINANSOWEJ

Pomoc udzielana osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, które korzystają z pomocy ośrodka na podstawie wypłaconych świadczeń przyjmuje postać finansową lub niefinansową. W 2021 r. udzielono łącznie 2 747 świadczeń niepieniężnych oraz 434 świadczenia pieniężne. **Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w analizowanych latach przyjmuje wartości malejące.** Liczba osób pobierających świadczenia pieniężne zmniejszyła się w analizowanych latach o 9 osób, a o 38 osób w porównaniu z rokiem

2018. Z kolei liczba osób korzystająca ze świadczeń niepieniężnych zmniejszyła się tylko o 3 osoby w porównaniu z rokiem 2017, ale o 10 w porównaniu z 2019 r.

Wykres 7 Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

Jedną z form otrzymywanych świadczeń pieniężnych są zasiłki dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji. GOPS w Siekierczynie przyznaje zasiłki stałe, celowe, specjalne zasiłki celowe i zasiłki okresowe. W analizowanym okresie liczba przyznanych zasiłków, bez względu na rodzaj tego zasiłku, systematycznie maleje. Potwierdza to lepszą i stabilniejszą sytuację rodzin i mniejszą potrzebę korzystania z tej formy pomocy. Wraz ze spadkiem liczby przyznawanych i wypłacanych zasiłków zmniejsza się kwota wydatkowana na ten cel.

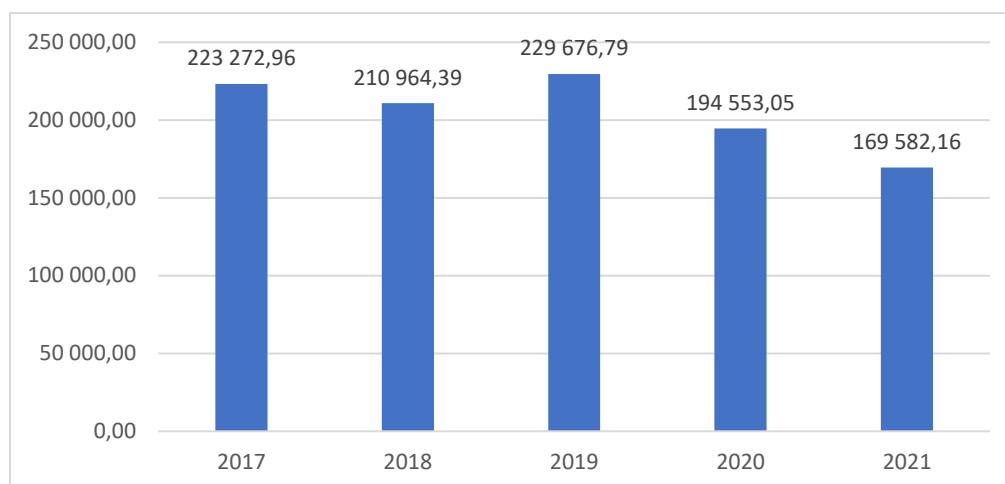
Tabela 5 Liczba osób korzystających z zasiłków oraz kwota wypłacanych zasiłków w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Zasiłek stały	30	20	17	18	18
Kwota zasiłków stałych [zł]	128 728,00	110 904,00	108 866,00	100 436,00	90 371,00
Zasiłek celowy	77	75	64	40	33
Kwota zasiłków celowych [zł]	66 581,00	50 351,00	56 505,00	40 190,00	42 705,00
Specjalny zasiłek celowy	35	43	32	26	24
Kwota zasiłków specjalnych [zł]	49 369,00	50 159,00	63 605,00	53 230,00	36 119,00
Zasiłek okresowy	30	20	17	18	18
Kwota zasiłków okresowych [zł]	128 728,00	110 904,00	108 866,00	100 436,00	90 371,00

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

łącznie w analizowanym okresie lat 2017-2021 wydatki na świadczenia pieniężne w gminie Siekierczyn uległy obniżeniu o 53 690,80 zł, przyjmując w 2021 r. wartość 169 582,16 zł.

Wykres 8 Kwota wypłacanych świadczeń pieniężnych w latach 2017-2021

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

Pomimo spadającej liczby beneficjentów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie korzystających z pomocy finansowej w ostatnich latach, nie ubywa zajęć pracownikom socjalnym. Spadek ogólnej liczby klientów otrzymujących świadczenia, nie przekłada się na mniejszy zakres i ilość pracy. Zaobserwować można, że praca socjalna jest formą pomocy, jaką ośrodek świadczy na rzecz wszystkich mieszkańców, niezależnie od ich dochodów. Pracownicy socjalni często udzielają pomocy w formie poradnictwa (wszelkiego rodzaju) dla osób i rodzin wywodzących się z różnych środowisk, co jest wynikiem między innymi niezaradności życiowej, a także widocznego rozluźnienia więzi rodzinnych i społecznych, zdarzeń losowych, samotności osób starszych itp. Praca socjalna stała się rodzajem interwencji oraz profilaktyki, ale obejmuje również długofalowe działania na rzecz osób i rodzin potrzebujących wsparcia. Pracownicy socjalni posiadają wiedzę na temat funkcjonowania środowiska lokalnego, współpracują, a także podejmują działania z innymi jednostkami i podmiotami na rzecz niwelowania problemów społecznych. Współczesny pracownik socjalny boryka się zarówno z problemami rodzin w zakresie funkcji opiekuńczo – wychowawczych, rozpadu więzi, konfliktów rodzinnych, uzależnień, a także z samotnością osób starszych, ich chorobami czy niepełnosprawnością.

W 2021 r. GOPS w Siekierczynie kontynuował realizację projektów socjalnych pn. „Nie dam się oszukać!” i „Koperta Życia”. Ich realizacja to zaplanowane działania mające na celu poprawę sytuacji społecznej mieszkańców gminy, głównie seniorów. Projekty te skierowane były do lokalnej społeczności gminy Siekierczyn i realizowane sukcesywnie w trosce

o bezpieczeństwo seniorów. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siekierczynie zrealizował również projekt socjalny pn. „Szczepimy się”, mający na celu zachęcenie mieszkańców gminy do zaszczepienia się oraz uświadomienie korzyści zaszczepienia się przeciw COVID-19. Realizacja ww. projektów finansowana była w ramach niewielkich środków własnych, przy zaangażowaniu pracy pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie oraz policjantów dzielnicowych Komendy Powiatowej Policji w Lubaniu.

Ostatnie wydarzenia, które miały miejsce w Polsce pokazały, iż praca socjalna pracowników pomocy społecznej to nie tylko interwencje w miejscu zamieszkania czy udzielanie zasiłków potrzebującym. W dobie pandemii widoczny był wzrost pracy socjalnej. Wsparciem otoczeni zostali głównie najstarsi mieszkańcy poprzez niesienie im pomocy materialnej oraz wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w czasie izolacji. Obecnie, w czasie konfliktu zbrojnego w Ukrainie praca socjalna przybrała dodatkowo innego charakteru. Pomoc społeczna w Polsce stanęła przed obliczem ogromu prac jaki należy wykonać na rzecz osób dotkniętych tragedią wojenną. Organizowanie pomocy i wsparcia uchodźcom ukraińskim to niewątpliwie najtrudniejsze z zadań z jakimi borykały się współcześnie samorządy. Oprócz pomocy materialnej potrzebna była pomoc w organizacji mieszkań, pracy, załatwiania spraw urzędowych. Pomoc dzieciom w zaklimatyzowaniu się w nowym środowisku, zapewnienie im odpowiedniego dostępu do szkolnictwa, kultury, rozwoju fizycznego oraz umożliwienie wsparcia psychologicznego to wyzwania jakie podejmowali pracownicy społeczni. Takiej pomocy nie da się „przeliczyć”, przedstawić za pomocą cyfr. Empatia i zaangażowanie w niesienie pomocy ofiarom wojennym stały się kolejnym elementem pracy socjalnej na rzecz społeczeństwa. W dobie kolejnego kryzysu (galopująca inflacja, brak dostępności do opału, wysokie raty kredytów) zauważa się także pogorszenie się stanu zdrowia psychicznego wielu osób. To kolejne wyzwanie, z którym pracownik socjalny niejednokrotnie ma do czynienia. Obawa i strach mieszkańców znajdujących się z trudnej sytuacji życiowej przyczynia się do zwiększonej pracy pracowników w poradnictwie, kontroli osób wymagających wsparcia, w tym głównie osób starszych, samotnych czy schorowanych, którzy niejednokrotnie samodzielnie nie są w stanie poradzić sobie samodzielnie.

POWODY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ

Powodem korzystania z pomocy społecznej i pobierania świadczeń rodzinnych jest często niestabilna sytuacja na rynku pracy, jak chociażby prace krótkookresowe, prace na umowę o dzieło lub zlecenie, a co za tym idzie niskie zarobki. Z drugiej strony może wynikać to z biernej i wyczonej postawy wobec pracy zawodowej, a tym samym z łatwości przeniesienia wartości kariery zawodowej na oczekiwania wobec pomocy społecznej. W przypadkach borykania się z długotrwałą lub ciężką chorobą uniemożliwiającą pracę zawodową, albo też sytuacją kryzysową również osoby potrzebujące pomocy zwracają się do GOPS w Siekierczynie. W poniższej tabeli zestawiono główne powody udzielania wsparcia finansowego rodzinom z terenu gminy w latach 2017-2021.

Tabela 6 Powody udzielania zasiłków dla rodzin w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021

Powód przyznanej pomocy	2017	2018	2019	2020	2021
	liczba rodzin				
Alkoholizm	3	3	3	3	4
Bezdomność	2	0	0	0	0
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych (rodzina wielodzietna)	4	4	3	3	3
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych (rodzina niepełna)	2	3	1	2	1
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	6	7	4	5	4
Bezrobocie	55	37	36	25	24
Przemoc w rodzinie	2	3	2	2	3
Długotrwała lub ciężka choroba	29	34	34	27	22
Niepełnosprawność	44	38	34	32	28
Potrzeba ochrony macierzyństwa	3	1	4	3	2
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	1	0	1	1
Ubóstwo	26	28	41	33	31
Zdarzenia losowe	1	1	1	0	0

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

W analizowanym okresie lat 2017-2021 można zaobserwować, że najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej jest **bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność, choć można zaobserwować spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z ww. powodów.** W 2021 r. najwięcej rodzin korzystało z pomocy z

powodu ubóstwa (31 rodzin). Z powodu niepełnosprawności z pomocy społecznej skorzystało 28 rodzin, z powodu bezrobocia – 24 rodziny, a z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby – 22 rodziny.

Do głównych powodów korzystania od kilku lat z pomocy społecznej przez rodziny z gminy Siekierzyn należą przede wszystkim: **długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie, ubóstwo oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego**. W poniższym zestawieniu ujęto główne powody korzystania ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w roku 2021 przez mieszkańców gminy. Najwięcej świadczeń udzielono z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby (2 602), w tym pieniężnych 172 świadczeń i 2 430 świadczeń niepieniężnych. Z kolei najmniej świadczeń przyznano z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - 6 pieniężnych i 160 niepieniężnych.

Tabela 7 Główne powody korzystania ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w 2021 r.

Wyszczególnienie	Liczba świadczeń		
	Ogółem	Świadczenia niepieniężne	Świadczenia pieniężne
Długotrwała lub ciężka choroba	2 602	2 430	172
Niepełnosprawność	2 103	1 844	259
Bezrobocie	617	424	193
Ubóstwo	564	270	294
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego	166	160	6

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

POMOC W POSTACI DOŻYWIANIA

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siekierczynie od kilku lat zapewnia dożywianie dzieci w szkołach, kontynuując rządowy program "Posiłek w szkole i w domu na lata 2019-2023". Pomocą w formie pokrycia kosztów jednego gorącego posiłku w szkole w 2021 r. objęto 11 dzieci wychowujących się w 7 rodzinach o trudnej sytuacji materialnej.

W analizowanym okresie **odnotowano zmniejszającą się liczbę dzieci korzystających z programu pomocy na dożywianie, co również może potwierdzać poprawiającą się sytuację rodzin z terenu gminy.**

Tabela 8 Liczba rodzin i dzieci korzystających z pomocy dożywiania w latach 2017-2021

Wskaźnik	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	16	13	15	11	7
Liczba dzieci	36	19	22	17	11

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

Dodatkowo w ramach tego programu udzielono 26 osobom zasiłki pieniężne na zakup posiłku lub żywności. W ramach rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu" przyznano zasiłki celowe na łączną kwotę 17 958,00 zł.

GOPS w Siekierczynie realizuje od wielu lat program „Pomocy Żywnościowej”. Jest to program współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, mający na celu wsparcie w formie paczek żywnościowych osób i rodzin najbardziej potrzebujących. Na terenie gminy Siekierczyn program jest realizowany przy współudziale Koła Caritas w Siekierczynie i wsparciu Wójta gminy Siekierczyn. Program skierowany jest do osób i rodzin, które znajdują się w trudnej sytuacji materialnej, a ich posiadany dochód nie przekracza określonego kryterium dochodowego. Pomoc w formie paczek żywnościowych jest wydawana sukcesywnie w siedzibie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie przez przedstawiciela Caritas. **W 2021 r. z pomocy w formie paczek żywnościowych skorzystało 133 osób/rodzin z terenu gminy. Łącznie wydano 4 707,21 kg żywności.**

ŚWIADCZENIA I USŁUGI OPIEKUŃCZE

Wśród osób korzystających z pomocy społecznej na terenie gminy dużą grupę stanowią osoby niepełnosprawne. Osoby takie narażone są również na zagrożenie wykluczeniem społecznym, ze względu na swoje ograniczenia (często natury fizycznej). Niewystarczający poziom wyposażenia miejsc użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych jest częstą przyczyną ich nieintegrowania się ze środowiskiem lokalnym. Również brak zapewnienia w wystarczającym stopniu opieki medycznej i geriatrycznej stanowi istotny problem społeczny, z jakim boryka się współczesne społeczeństwo.

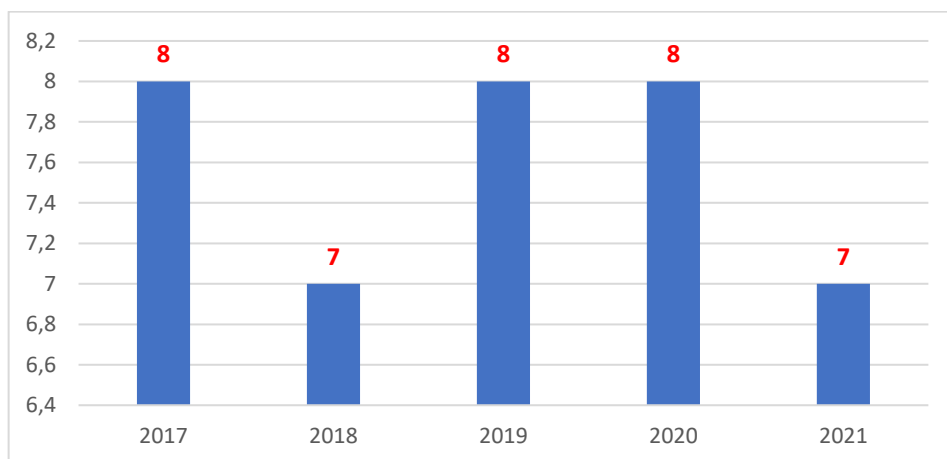
Zgodnie z treścią ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być

przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie zamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Rozwój medycyny oraz poprawa warunków życia powodują, że średnia długość życia ludności w Polsce systematycznie wydłuża się. Jednocześnie starość wiąże się z ogólnym pogorszeniem stanu zdrowia oraz chorobami specyficznymi dla podeszłego wieku. Osoby starsze są grupą społeczną, która wymaga odpowiedniego wsparcia i pomocy. Jednak nie zawsze na taką pomoc mogą liczyć ze strony rodziny. W społeczeństwie zanika model rodziny wielopokoleniowej. Osoby starsze często pozostają same w swoim miejscu zamieszkania, a pogarszający się stan zdrowia oraz niepełnosprawność utrudniają samodzielne funkcjonowanie. Zjawisko starzenia się ludności wiąże się z nowymi wyzwaniami w ramach pomocy społecznej. Dotyczą one zarówno rozwoju usług opiekuńczych, ale także aktywizowania seniorów do życia w społeczności lokalnej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siekierczynie prężnie realizuje zadania na rzecz osób starszych.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczno-sanitarną, pielęgnację zleconą przez lekarza oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Chorzy korzystają z usług w wymiarze od kilku godzin tygodniowo do kilku godzin dziennie w zależności od zdolności do samoobsługi oraz możliwości rodziny w zakresie zabezpieczenia potrzeb chorego. **Analiza danych tutejszego Ośrodka wskazuje, że liczba osób potrzebujących pomocy w formie usług opiekuńczych od kilku lat utrzymuje się na porównywalnym poziomie. W 2021 r. z tej formy pomocy skorzystało 7 osób. Ze specjalistycznych usług opiekuńczych nie skorzystała żadna osoba z terenu gminy.**

Wykres 9 Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w gminie Siekierczyn

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

Najwięcej osób korzystających z usług to osoby samotnie mieszkające lub posiadające rodzinę poza miejscem zamieszkania. Konieczność zapewnienia im pomocy wynika z faktu, iż rodzina nie jest w stanie zapewnić opieki, zwłaszcza w godzinach przedpołudniowych, ze względu na wykonywanie pracy zawodowej. Dodatkowo na terenie gminy staje się coraz częstsze samotne zamieszkiwanie osób starszych, ale również pozbawionych opieki ze strony rodziny. Taka sytuacja wymaga rozwijania systemu oparcia środowiskowego dla tej grupy osób, w tym zapewnienia oferty usług opiekuńczych, pomocy socjalnej, edukacyjnej, kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, a także w formie terapii zajęciowej. **Dane ogólnopolskie dotyczące osób kierowanych do domów pomocy społecznej wskazują, że sukcesywnie wzrasta ich liczba, wydłuża się średnia długość życia, co powoduje, że wzrastają nakłady finansowe gminy na utrzymanie tej kategorii osób w domach pomocy społecznej.** Również ważnym zagadnieniem jest prowadzenie placówek wsparcia dziennego jakim jest zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym wynikające z art. 18 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. **W kontekście rozwoju społecznego gminy należy uwzględnić rozwój opieki instytucjonalnej dla seniorów.**

W 2020 r. oraz w 2021 r. w związku z utrzymującym się na terenie naszego kraju stanem epidemii Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej wprowadziło program „Wspieraj Seniora”. Program miał na celu zapewnienie usługi wsparcia dla seniorów w wieku powyżej 70 lat i więcej, a w szczególnych przypadkach również dla osób poniżej 70 roku życia, którzy w związku z utrzymującym się stanem epidemii zdecydowali się na pozostanie w domu. Usługa wsparcia polegała w szczególności na dostarczaniu zakupów obejmujących artykuły pierwszej potrzeby, w tym artykułów spożywczych, środków higieny osobistej, leków. GOPS w Siekierczynie również realizował tę formę pomocy dla osób starszych.

W Siekierczynie od 2008 r. funkcjonuje Klub Seniora. Zrzesza on 15 członków. Siekierczyńscy seniorzy są współorganizatorami takich imprez jak: spotkania wigilijne, z okazji Dnia Babci i Dziadka, Dnia Kobiet, Dnia Matki itp. **Współpracują z Kołem Gospodyń Wiejskich w Siekierczynie oraz Klubami Seniora w Zarębie i Lubaniu.**

Mieszkańcy gminy Siekierczyn korzystają również z pomocy finansowej w formie świadczeń opiekuńczych. Liczba wypłacanych świadczeń ogółem zwiększyła się na przestrzeni ostatnich 5 lat o 215 świadczeń. Największy wzrost odnotowano w liczbie wypłacanych zasiłków

pielęgnacyjnych. Liczba świadczeń pielęgnacyjnych również wzrosła, gdyż w 2021 r. odnotowano 240 przyznanych świadczeń, co w porównaniu z rokiem 2017 wskazuje na wzrost o 58 świadczeń. W poniższym zestawieniu ujęto liczbę zasiłków pielęgnacyjnych oraz ogólną liczbę świadczeń opiekuńczych przyznawanych mieszkańcom w latach 2017-2021.

Tabela 9 Liczba świadczeń opiekuńczych w gminie Siekierzyn w latach 2017-2021

Świadczenia opiekuńcze	2017	2018	2019	2020	2021
Zasiłek pielęgnacyjny – ogółem	1 672	1 685	1 738	1 632	1 820
Zasiłek pielęgnacyjny – dla niepełnosprawnego dziecka	557	618	656	576	658
Zasiłek pielęgnacyjny – osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	541	481	478	470	516
Zasiłek pielęgnacyjny – osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	568	586	604	586	646
Zasiłek pielęgnacyjny – osobie, która ukończyła 75 lat	0	0	0	0	0
Świadczenie pielęgnacyjne	182	208	263	234	240
Specjalny zasiłek opiekuńczy	26	72	53	52	35
Świadczenia opiekuńcze ogółem	1 880	1 965	2 054	1 918	2 095

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierzynie

Wzrastające potrzeby seniorów w Polsce wskazują na potrzebę zapewnienia im mieszkań chronionych dla seniorów. Uwzględniając sytuację demograficzną, wzrost liczby osób starszych w gminie, a także pojawiające się trudności w samotnym funkcjonowaniu wielu osób starszych widoczna jest silna potrzeba powstawania takich mieszkań również na terenie Siekierczyna. Realizacja polityki społecznej w tym kierunku również jest zasadna i wynika przede wszystkim z potrzeb lokalnej społeczności.

WSPARCIE ASYSTENTA RODZINY

Asystent rodziny został powołany do działania jako odpowiedź na potrzebę wsparcia innych służb społecznych w wykonywaniu pogłębionej pracy z rodziną z wieloma problemami, o obniżonym poziomie rozwoju umiejętności wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa

domowego, najczęściej wielodzietnymi, gdzie dzieci są zagrożone umieszczeniem w pieczy zastępczej. Działania asystenta określa przede wszystkim ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawa o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

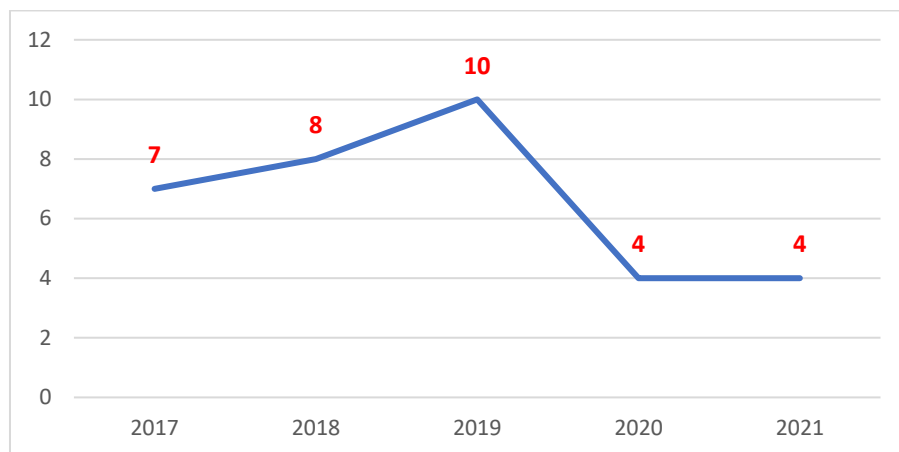
W gminie Siekierczyn realizowany jest **Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Siekierczyn na lata 2021 - 2023**, który zawiera kierunki działań zmierzających do tworzenia warunków dla rozwoju rodziny i opieki nad dzieckiem, a szczególnie w rodzinach, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Głównym celem Programu jest spójny system opieki na dzieckiem i rodziną w gminie Siekierczyn. Adresatami Programu są wszystkie rodziny z terenu gminy, ale przede wszystkim rodziny wychowujące małoletnie dzieci, rodziny dotknięte problemem uzależnień, problemem przemocy, zagrożone ubóstwem, bezrobociem, niepełnosprawnością lub inną dysfunkcją, które przeżywają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wobec swoich małoletnich dzieci. Z ww. rodzinami na co dzień pracują pracownicy socjalni i asystent rodziny GOPS w Siekierczynie.

Praca asystenta ma przede wszystkim charakter wspierający, socjalny, wychowawczy i jest prowadzona głównie w miejscu zamieszkania rodziny. Zasadniczą formą jego pracy jest towarzyszenie, asystowanie rodzinie. Jednocześnie asystent rodziny może być również koordynatorem działań wielu innych służb społecznych, działających na rzecz danej rodziny. Zgodnie z art. 15 ust 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15 rodzin. Wszystkie rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny borykają się z wieloma problemami, na które oprócz zaburzeń w sferze opiekuńczo – wychowawczej, bezrobocia czy niepełnosprawności składają się także uzależnienia i przemoc. Wymaga to wielokierunkowości w realizacji zadań związanych ze wsparciem rodziny. Występujące niejednokrotnie małe zaangażowanie rodziny w poprawę swojej sytuacji, często powoduje wydłużenie okresu współpracy asystenta z rodziną.

W 2021 r. w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siekierczynie zatrudniony był jeden asystent rodziny. Z analizy danych Ośrodka wynika, że liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta na terenie gminy **przyjmuje wartości zmienne wzrostowo-spadkowe.** W 2021 r. odnotowano spadek liczby rodzin korzystających z tej formy pomocy i wsparciem asystenta

rodziny objętych zostały 4 rodziny, w tym 2 rodziny z problemem niepełnosprawności, (tj. 12 dzieci w tych rodzinach, w tym 2 dzieci niepełnosprawnych). Systematycznie udzielano rodzinom pomocy na poziomie socjalnym, psychologicznym, prawnym, wychowawczym, społecznym i finansowym

Wykres 10 Liczba rodzin w gminie Siekierzyn korzystających z pomocy asystenta rodziny w latach 2017-2021

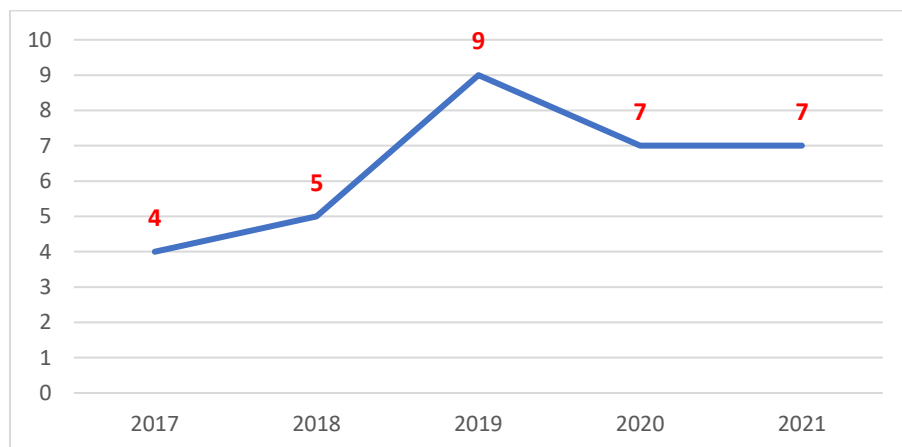
Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierzynie

Z analizy danych przeprowadzonych w tutejszym Ośrodku wynika, że liczba rodzin, w których występują problemy opiekuńczo-wychowawcze stale rośnie. To właśnie ich funkcja, w połączeniu z pracą socjalną pracowników Ośrodka, jest nieodłącznym działaniem w celu przezwyciężania trudności życiowych tych rodzin. W oparciu o pracę asystenta, rodziny te wychodzą z kryzysu. Jest to proces długotrwały, wymagający zaangażowania i umiejętności rozpoznawania problemów. Jednak asystent rodziny, który jest „w środku problemów rodzinnych” jest w stanie wraz z członkami tych rodzin wypracować model rodziny zmierzającej do poprawy funkcjonowania w społeczeństwie. Szczególnie ważne wsparcie asystenta okazało się w sytuacji epidemii SAR-COV-2 w zakresie monitorowania w tych rodzinach zdalnej nauki dzieci i systematycznego odrabiania zadanych ćwiczeń, co przy ograniczeniach techniczno-sprzętowych (brak laptopa, ograniczony zasięg internetu) bywało utrudnione.

Rodzina jest najlepszym środowiskiem życia i wychowania dziecka. Istnieją jednak sytuacje związane z niemożnością zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Wówczas istotną rolę spełnia piecza zastępcza: rodzinna i instytucjonalna, która z założenia powinna mieć charakter czasowy. W związku z realizacją ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej gmina Siekierzyn w ramach zadań własnych pokrywała częściowo koszty wynikające ze sprawowania pieczy zastępczej nad dziećmi, które z różnych przyczyn nie mogły

dłużej funkcjonować w środowisku rodziny biologicznej. **Analiza danych wskazuje, że 7 dzieci z terenu gminy wychowuje się poza rodziną biologiczną. W analizowanych latach można zaobserwować zjawisko wzrostu liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej w stosunku do roku 2017.**

Wykres 11 Liczba rodzin i dzieci w pieczy zastępczej w latach 2017-2021

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

DZIAŁALNOŚĆ GMINNEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I ZESPOŁU INTERDYSCYPLINARNEGO

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) działała w oparciu o przepisy ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi jak również realizowała zadania wynikające z **Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii i Nikotynizmowi w Gminie Siekierczyn w 2021 r.**

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest podmiotem inicjującym realizację zadań z zakresu profilaktyki w sferze uzależnień w gminie Siekierczyn. W 2021 r. Komisja odbyła 4 posiedzenia, podczas których dokładnie zapoznała się z problemem uzależnień, głównie alkoholowych, dotyczących osób i rodzin z terenu gminy, w których często też występuje problem przemocy. Wnioski w tej sprawie zgłaszali głównie członkowie rodzin, policjanci KPP w Lubaniu, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w gminie Siekierczyn oraz pracownicy socjalni GOPS w Siekierczynie. Na posiedzenia GKRPA w Siekierczynie zgłosiło się 16 osób, jedną osobę skierowano na badanie w celu stwierdzenia uzależnienia od alkoholu, 9 osób skierowano na terapię uzależnień, natomiast pozostałe osoby zostały zobowiązane do abstynencji. Wystąpiono do Sądu Rejonowego w Lubaniu - Wydział

Rodzinny i Nieletnich w celu wydania postanowienia o skierowanie na leczenia odwykowe zamknięte wobec jednej osoby.

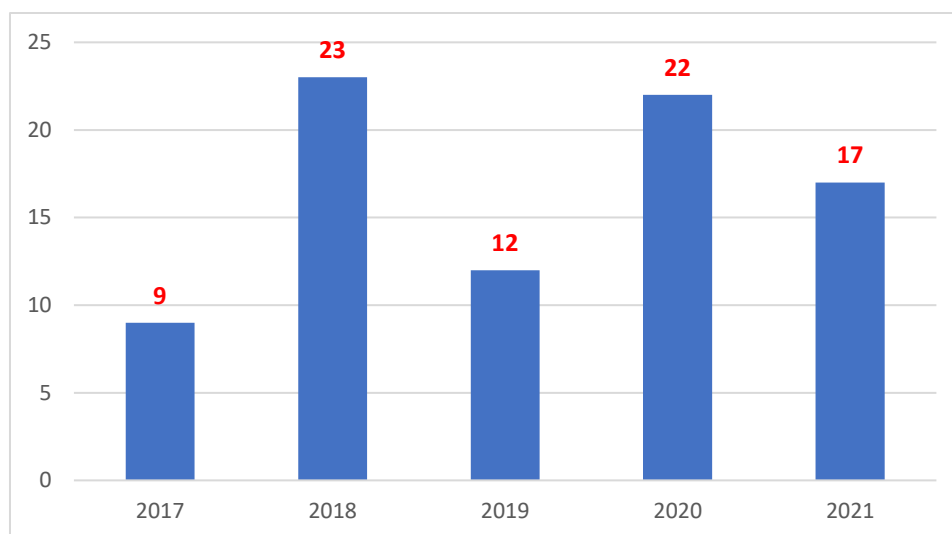
Zgodnie z art. 18 ust. 3a ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, (tj. Dz. U. z 2021 poz. 1119, z późn. zm.), Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Siekierczynie zajmowała się również obowiązkiem z zakresu prawa administracyjnego jakim było opiniowanie wniosków składanych przez przedsiębiorców ubiegających się o przedłużenie ważności lub wydanie nowych zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych. Obejmowało to sprawdzenie zgodności wniosków z uchwałą Rady Gminy Siekierczyn dotyczącą obowiązującej w gminie liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych zawierających powyżej 4,5% alkoholu (z wyjątkiem piwa) przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży i z uchwałą w sprawie zasad usytuowania tych miejsc sprzedaży w gminie. W 2021 r. Komisja zaopiniowała 2 takie wnioski.

GKRPA w Siekierczynie była w 2021 r. koordynatorem kampanii profilaktycznych na terenie gminy: „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Narkotyki? To mnie nie kręci!”, „Odpowiedzialny kierowca”, „Alkohol i papierosy. Alkohol i papierosy w ciąży”. Prowadzono dystrybucję ulotek profilaktycznych dotyczących ww. problematyki na terenie gminy.

Według danych z lat 2017-2021 liczba osób zewidencjonowanych, wobec których zachodziło podejrzenie o uzależnieniu od alkoholu na terenie gminy Siekierczyn, i wobec których prowadzone były działania wahała się w granicach od 7 do 23 osób. Problem alkoholowy należy do najczęstszych przyczyn występowania innych problemów rodzinnych, dlatego **należy monitorować sytuację rodzin borykających się z problemem alkoholowym, gdyż jak pokazują dane z ostatnich lat wskaźnik liczby osób borykających się z problemem alkoholowym przyjmował wartości dużo wyższe niż miało to miejsce w 2017 r.**

Wykres 12 Liczba osób borykających się z problemem alkoholowym w latach 2017-2021

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

Zespół Interdyscyplinary (ZI) został powołany jako instytucja zajmująca się sprawami przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zespół ma za zadanie m.in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, następnie podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym patologią. Konieczne jest opracowywanie i realizacja indywidualnych planów pomocy i inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc, a następnie monitorowanie sytuacji w tych rodzinach. Do zadań ZI należy również dokumentowanie podejmowanych działań, a także ich efektów.

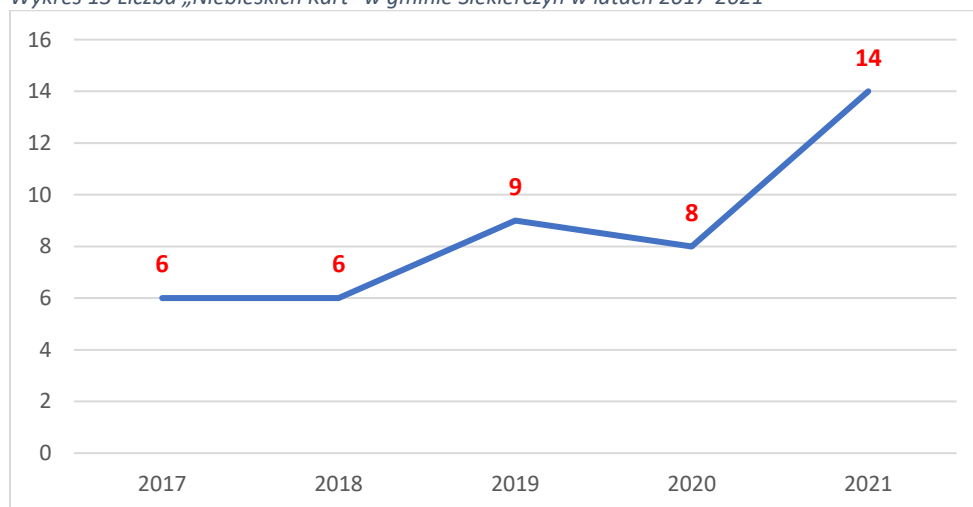
Powołany Zespół Interdyscyplinary w gminie Siekierczyn, w skład którego wchodzi przedstawiciele GOPS w Siekierczynie, KPP w Lubaniu, SP w Siekierczynie i Zarębie, GKRPA w Siekierczynie, Parafialnego Zespołu Caritas w Zarębie, lekarze rodzinni oraz przedstawiciele Sądu Rejonowego w Lubaniu, realizują swoje działania w oparciu o opracowany i uchwalony **Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Siekierczyn na lata 2021-2025**. Program to realizacja założeń ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249, z późn. zm.). Realizacja Programu ma na celu stworzenie wsparcia i udzielenie profesjonalnej pomocy w zakresie zwiększenia dostępności i skuteczności zorganizowanych form pomocy dla osób uwikłanych w przemoc, a co za tym idzie, zmniejszenie skali zjawiska przemocy oraz stworzenie jednolitego profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych, bądź uwikłanych w zjawisko przemocy.

Głównym koordynatorem Zespołu Interdyscyplinarnego jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siekierczynie, który ma za zadanie zapewnić obsługę organizacyjno-techniczną.

W celu rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie w 2021 r. powołano 15 grup roboczych, które odbyły 49 posiedzeń, tj. średnio 4 razy w miesiącu. Na posiedzenia zapraszano osoby doznające przemocy oraz wzywano sprawców przemocy. W 12 przypadkach zakończono procedurę Niebieskiej Karty, ale też wszczęto kolejnych 16 procedur Niebieska Karta, które zostały założone podczas interwencji domowych przez policjantów KPP w Lubaniu i przez pracowników socjalnych GOPS w Siekierczynie. Najczęściej stosowaną przemocą była przemoc fizyczna i przemoc psychiczna. Częściej przemoc stosują mężczyźni, będąc pod wpływem alkoholu lub środków odurzających.

Z analizy danych Ośrodka wynika, że liczba zakładanych Niebieskich Kart na terenie gminy **przyjmuje wartości wzrostowe. W 2021 r. odnotowano duży wzrost liczby Niebieskich Kart, co może potwierdzać częstsze zjawisko występowania przemocy w rodzinie na terenie gminy.**

Wykres 13 Liczba „Niebieskich Kart” w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021

Źródło: dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siekierczynie

W Siekierczynie działa Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych i ich rodzin. Do Punktu mogą się zgłaszać lub być kierowane osoby z problemem uzależnienia jak również rodziny, w których występuje problem uzależnienia. Jest to miejsce, w którym osoba lub rodzina może uzyskać pomoc, wsparcie oraz informacje na temat różnych form pomocy jej przysługujących. Zakres działalności Punktu obejmuje przede wszystkim: bezpłatne udzielanie porad i konsultacji indywidualnych i grupowych, informowanie o specjalistycznych ośrodkach

leczenia osób uzależnionych i współuzależnionych oraz pomoc w ustaleniu terminu rozpoczęcia terapii, udzielanie wsparcia po zakończeniu terapii, udzielanie pomocy terapeutycznej i psychologicznej osobom w kryzysie emocjonalnym.

Do zadań Punktu należy w szczególności:

1. Prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień i przeciwdziałania przemocy.
2. Udzielanie osobom i rodzinom konsultacji, porad terapeutycznych, socjalnych i profilaktycznych w sprawach uzależnień i przemocy.
3. Motywowanie osób współuzależnionych do ewentualnego podjęcia psychoterapii w zakładach leczenia odwykowego.
4. Wspomaganie osób pijących ryzykownie i szkodliwie w podjęciu decyzji w sprawie zmiany szkodliwego wzoru picia.
5. Motywowanie osób uzależnionych od alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego oraz psychoterapii w zakładach leczenia odwykowego.
6. Udzielanie wsparcia osobom po zakończeniu psychoterapii poprzez rozmowy podtrzymujące lub udział w grupie wsparcia.
7. Inicjowanie interwencji w przypadku rozpoznania zjawiska przemocy w rodzinie poprzez udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymanie przemocy.
8. Gromadzenie aktualnych informacji o miejscach pomocy oraz kompetencjach służb i instytucji z terenu gminy, zajmujących się systemową pomocą dla rodziny.
9. Współdziałanie z innymi podmiotami zajmującymi się rozwiązywaniem problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie².

ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W OPINII MIESZKAŃCÓW – BADANIE OPINII PUBLICZNEJ

Ocena sytuacji społecznej mieszkańców gminy stanowi ważne i cenne źródło informacji na temat warunków i jakości życia osób ją zamieszkujących. Jest istotnym elementem określania polityki społecznej gminy, a wraz z diagnozą stanu istniejącego, wpływa na kształtowanie odpowiednich kierunków interwencji i działań podejmowanych w kolejnych

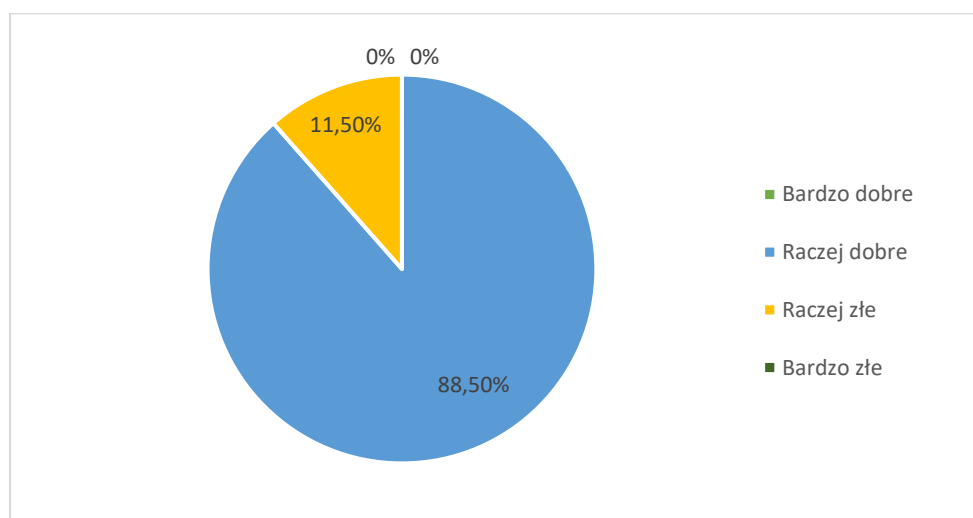
² <http://gops.siekierczyn.pl/art,201,punkt-konsultacyjny-dla-osob-uzalezniionych-i-ich-rodzin> (dostęp: 20.10.2022 r.)

latach. Opinia mieszkańców stanowi element partycypacji społecznej na etapie wdrażania odpowiednich działań, jakie należy zaplanować w kontekście opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

W gminie Siekierzyn badanie opinii społecznej mieszkańców na temat warunków życia i sytuacji społecznej gminy zostało przeprowadzone w miesiącu październiku 2022 r. W badaniu wykorzystano ankietę jako technikę badawczą. Zastosowane narzędzie badawcze stanowił kwestionariusz ankiety, składający się z pytań zamkniętych. W badaniu wzięło udział 52 respondentów z terenu gminy, w tym 76,9% kobiet i 23,1% mężczyzn. Najliczniejszą grupę respondentów stanowiły osoby w wieku 36-50 lat (38,5%), następnie osoby w wieku 51-60 lat (26,9%) oraz osoby w wieku 26-35 lat (23,1%). 11,5% osób biorących udział w badaniu było w wieku powyżej 60 lat.

Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców w gminie Siekierzyn została określona przez większość respondentów jako „raczej dobre” (88,5%). Pozostali respondenci określili warunki życia w gminie jako złe (11,5%).

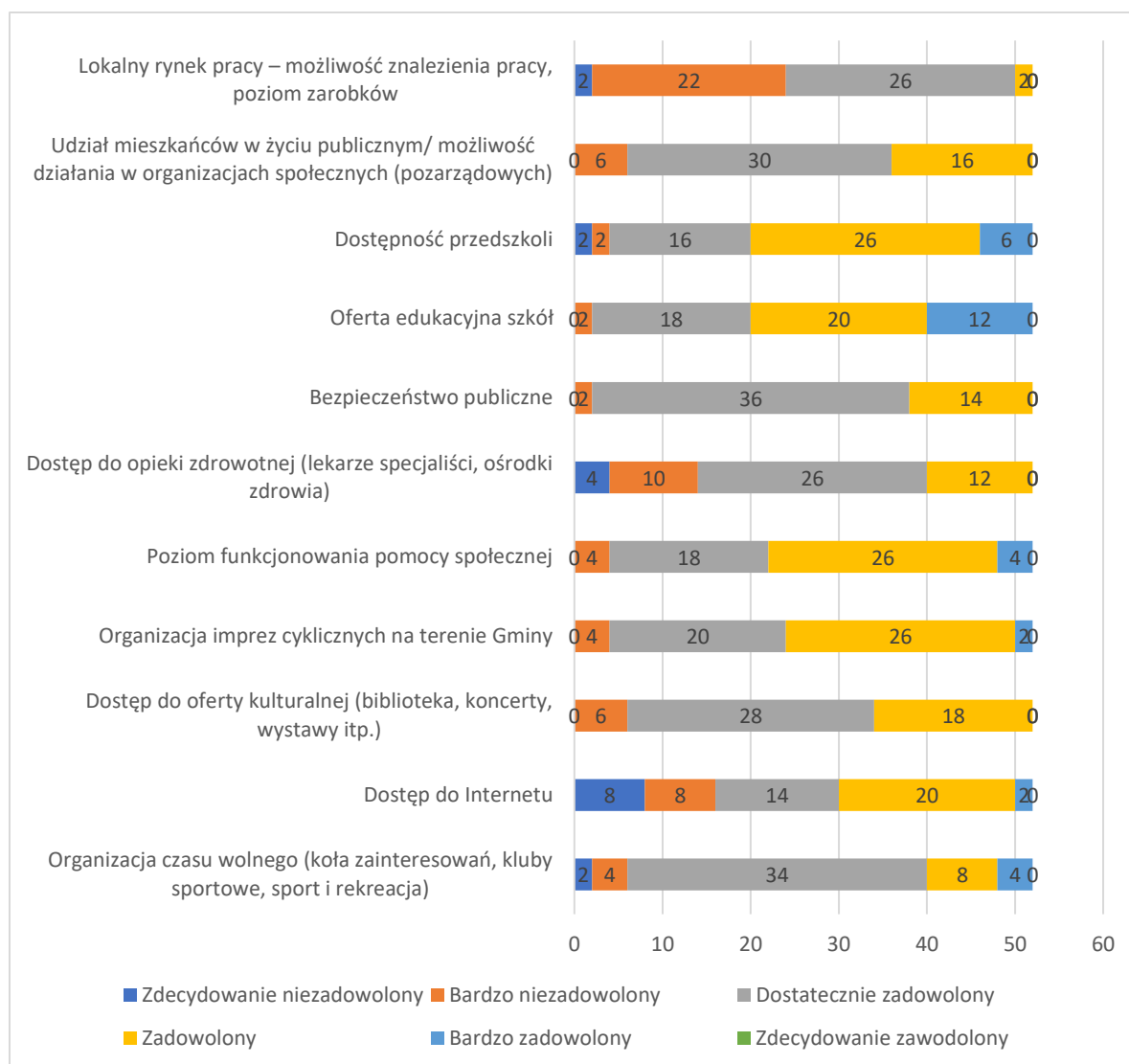
Wykres 14 Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Respondenci wskazali, że warunki życia w gminie są raczej dobre. W dokonanej ocenie poszczególnych uwarunkowań życia najwięcej wskazań dotyczyło oceny „dostatecznie zadowolony”, co potwierdza odpowiednie i w miarę zadowalające warunki życia oferowane przez gminę Siekierzyn.

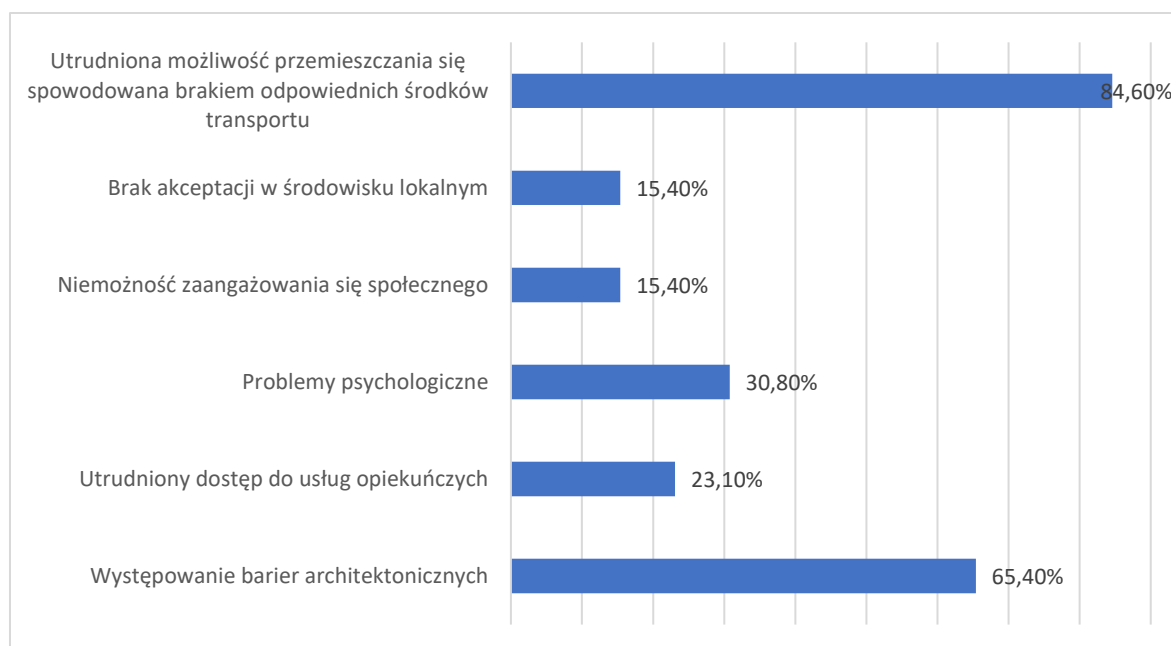
Wykres 15 Ocena poszczególnych uwarunkowań życia w gminie w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Do najważniejszych problemów, jakie napotykają osoby niepełnosprawne na terenie gminy Siekierzyn, w opinii respondentów, należą: utrudniona możliwość przemieszczania się, która jest spowodowana brakiem odpowiednich środków transportu (84,6%), a także występowanie barier architektonicznych (65,4%). Mniejszym problemem społecznym osób niepełnosprawnych są problemy psychologiczne (30,8%), czy utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (23,1%). Jeszcze mniej badanych uznało, że problemem osób niepełnosprawnych na terenie gminy jest brak akceptacji w środowisku lokalnym (15,4%) czy niemożność zaangażowania się społecznego (15,4%).

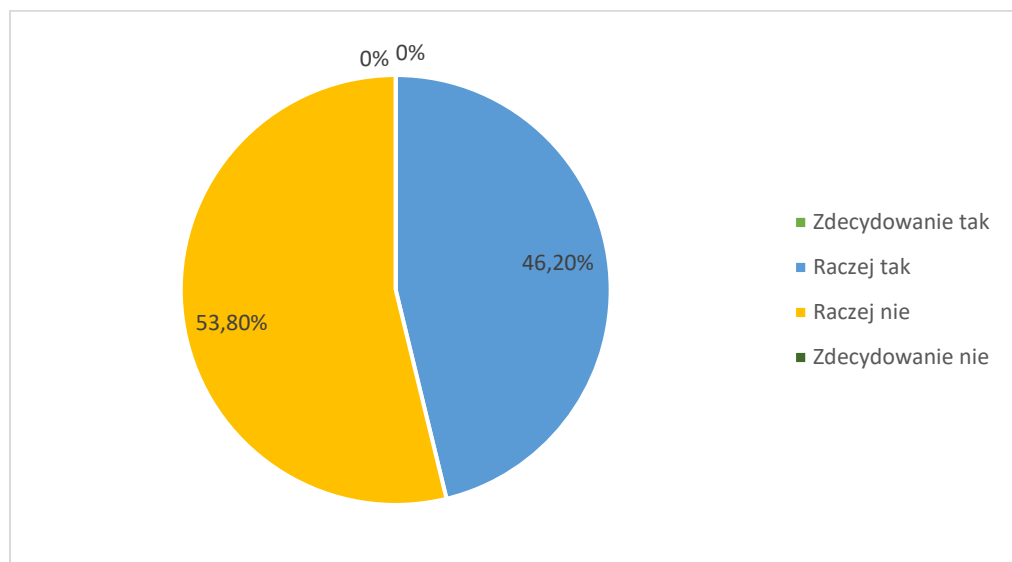
Wykres 16 Najważniejsze problemy osób niepełnosprawnych w gminie Siekierzyn w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Ocena świadczenia pomocy na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie gminy jest podzielona. 53,8% osób biorących udział w badaniu wskazało, że pomoc na rzecz osób niepełnosprawnych realizowana jest w gminie. Z kolei pozostała część badanych (46,2%) twierdzi, że taka pomoc nie jest świadczona.

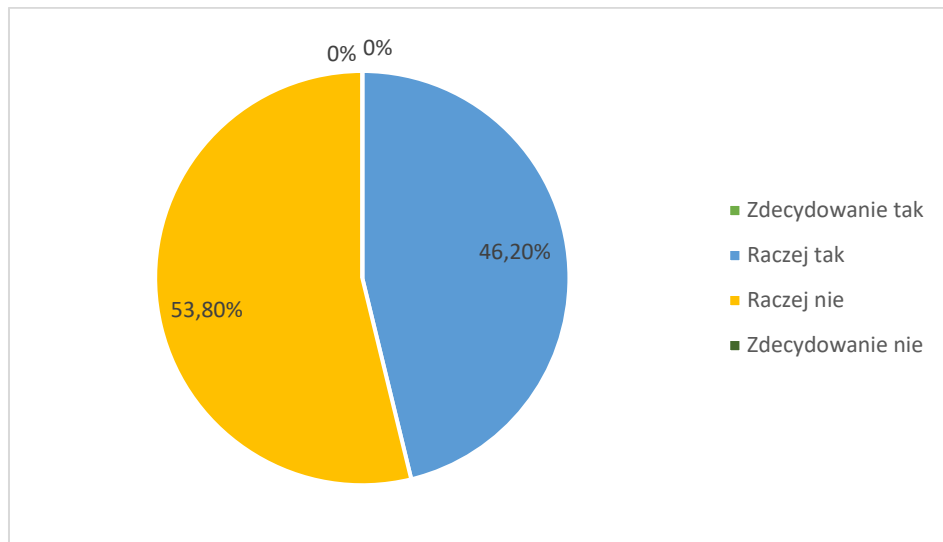
Wykres 17 Ocena pomocy dla osób niepełnosprawnych z terenu gminy w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Dostępność do placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy Siekierczyn została oceniona na poziomie 46,2%. Z kolei 53,8% respondentów twierdzi, że nie posiada odpowiedniego dostępu do placówek opieki zdrowotnej.

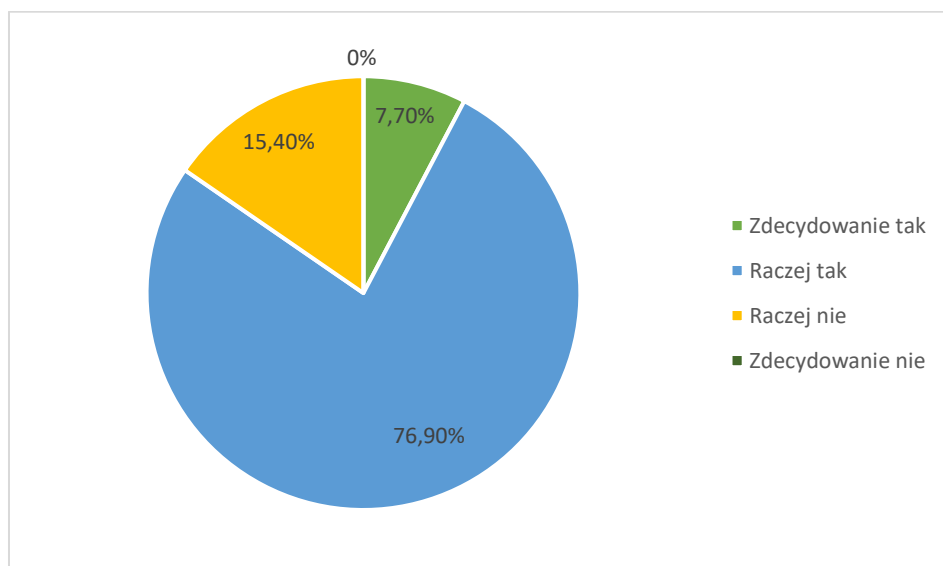
Wykres 18 Ocena dostępności do placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Działania na rzecz aktywizacji osób starszych w opinii respondentów są podejmowane na terenie gminy. 76,9% badanych twierdzi, że takie działania są realizowane przez różne instytucje. 7,7% badanych zdecydowanie zgadza się z tym stwierdzeniem. Jednakże 15,4% respondentów jest zdania, że w gminie nie są podejmowane działania w zakresie aktywizacji osób starszych.

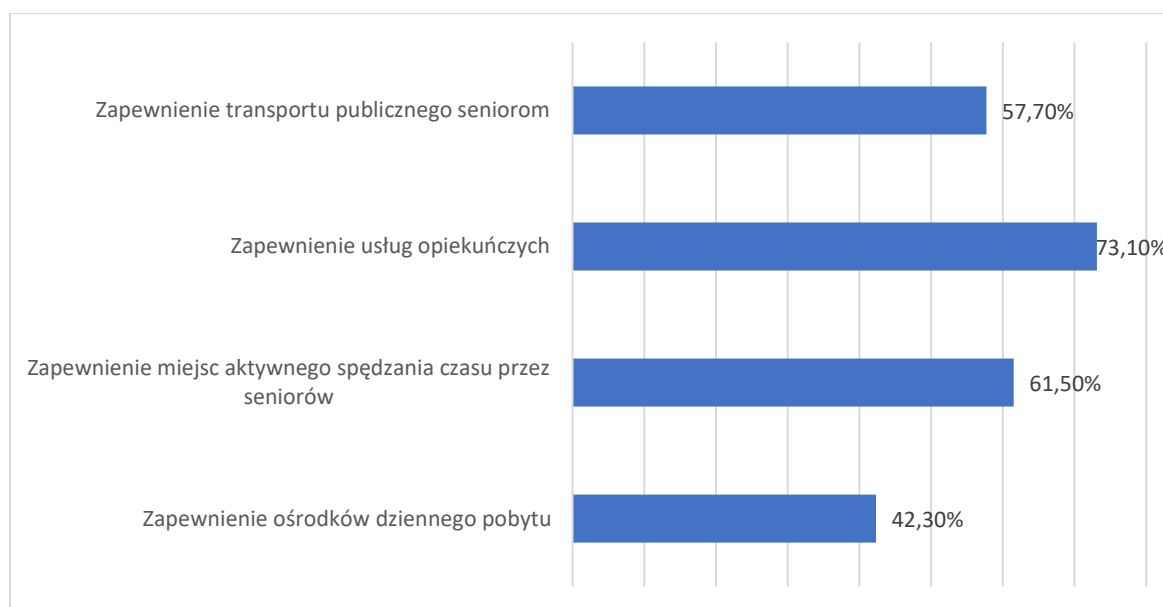
Wykres 19 Ocena działań podejmowanych na rzecz aktywizacji osób starszych w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Spośród działań, które należałoby podjąć na rzecz seniorów respondenci wskazali przede wszystkim zapewnienie usług opiekuńczych (73,1%), zapewnienie miejsc aktywnego spędzania czasu wolnego przez seniorów (61,5%), następnie zapewnienia transportu publicznego (57,7%). Według mieszkańców biorących udział w badaniu (42,3%) najmniejszą potrzebę widzi się w zapewnieniu ośrodków dziennego pobytu.

Wykres 20 Działania aktywizacyjne, które należałoby podjąć na rzecz seniorów w opinii respondentów

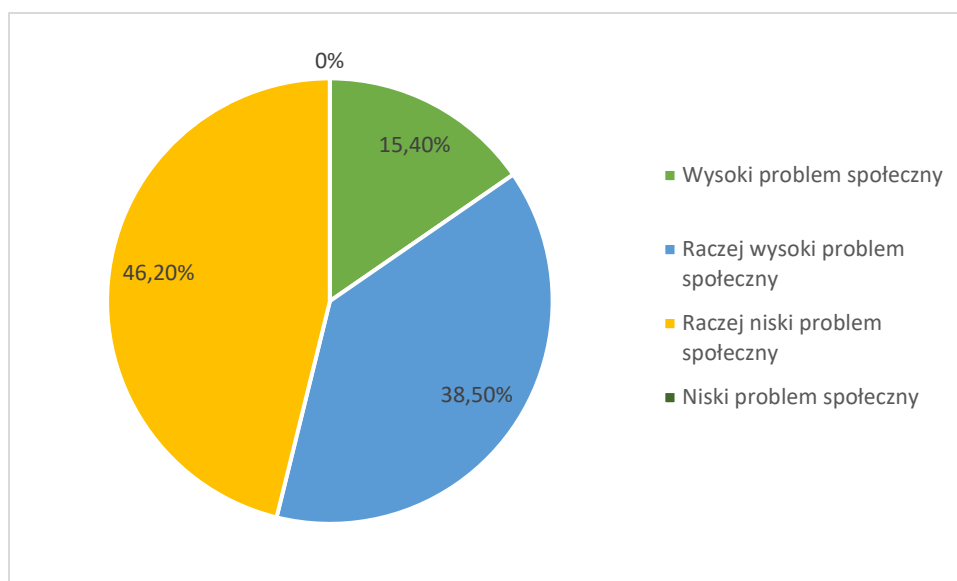

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Problem uzależnień jest zjawiskiem coraz częściej występującym we współczesnym świecie, które można uznać za poważny problem społeczny. W gminie Siekierzyn 46,2% respondentów jest zdania, że uzależnienia stanowią raczej niski problem społeczny, a 38,5% badanych twierdzi, że jest to raczej wysoki problem, jaki dostrzega się w gminie. Z kolei 15,4% osób uznaje uzależnienia za wysoki problem społeczny. Stąd wniosek, iż ponad połowa respondentów jest zdania, że problem uzależnień występuje na terenie gminy i stanowi poważny problem społeczny, który zagraża normalnemu funkcjonowaniu rodzin.

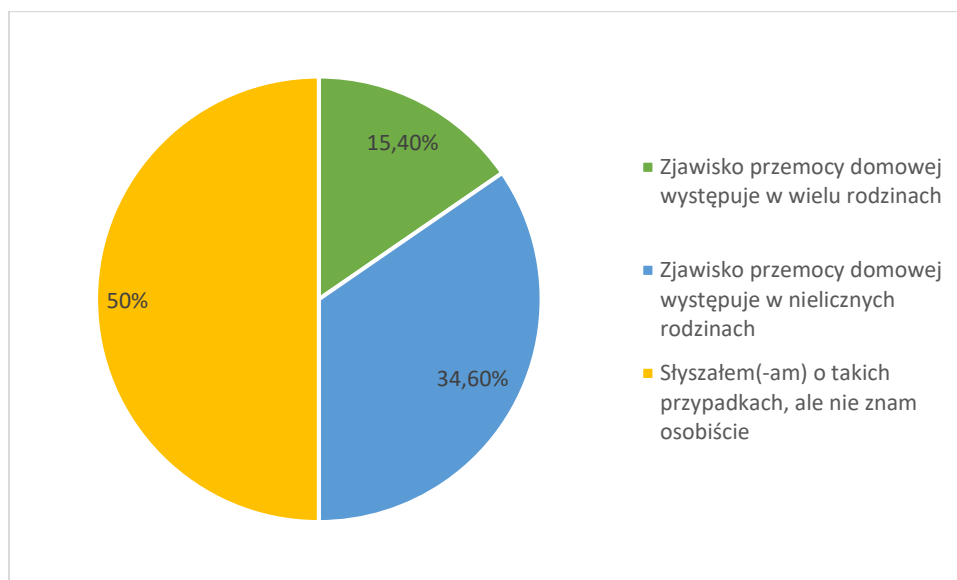
Wykres 21 Ocena występowania zjawiska uzależnień na terenie gminy Siekierzyn w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

W przypadku występowania zjawiska przemocy w rodzinie opinia respondentów wskazuje na to, że zjawisko przemocy występuje na terenie gminy (50%), ale bezpośrednio nie dotyczy ankietowanych osób, z kolei 15,9% badanych jest zdania, że zjawisko przemocy występuje w wielu rodzinach, a 34,6% osób uważa, że dotyczy niewielu rodzin z terenu gminy.

Wykres 22 Ocena występowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy w opinii respondentów

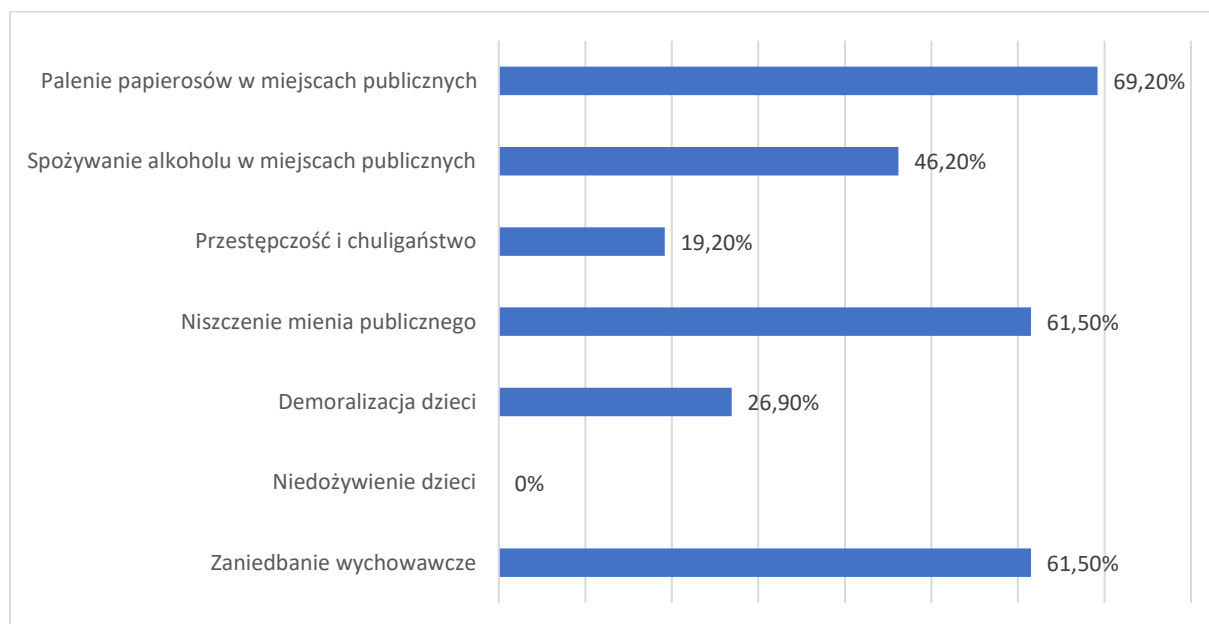

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Do negatywnych zjawisk społecznych występujących na terenie gminy Siekierzyn w odniesieniu do dzieci i młodzieży zaliczono przede wszystkim palenie papierosów w miejscach publicznych (69,2%), niszczenie mienia publicznego (61,5%) oraz zaniedbania

wychowawcze (61,5%). Kolejnym dostrzegalnym problemem w opinii respondentów jest spożywanie alkoholu w miejscach publicznych (46,2%), a następnie demoralizacja dzieci (26,9%) i występująca wśród dzieci i młodzieży przestępczość i chuligaństwo (19,2%). Do problemów społecznych o najniższej randze dotyczących dzieci i młodzieży należy problem niedożywienia dzieci (0%).

Wykres 23 Negatywne zjawiska społeczne występujące na terenie gminy w odniesieniu do dzieci i młodzieży w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Na poniższym wykresie przedstawiono odpowiedzi respondentów dotyczące najważniejszych działań, jakie należałoby podjąć w celu minimalizacji negatywnych zjawisk społecznych w opinii respondentów. Badane osoby zwróciły szczególną uwagę w większości na potrzebę: uruchomienie żłobka na terenie gminy, podjęcie działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, poprawę jakości życia osób niepełnosprawnych, realizacji usług opiekuńczych na terenie gminy czy też zapewnienie opieki dla seniorów w formie Klubów Seniora, Dziennych Domów Pomocy.

Wykres 24 Najważniejsze działania, jakie należałoby podjąć w celu minimalizacji negatywnych zjawisk społecznych w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Przeprowadzone badania na potrzeby opracowania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierczyn na lata 2023-2027* zostały porównane z wnioskami w ramach

przeprowadzonych badań społecznych na terenie gminy w 2022 r. Aktualne badania społeczne zostały przeprowadzone wśród uczniów oraz mieszkańców gminy. W wyniku tych badań powstał dokument **Diagnoza problemów społecznych na terenie Gminy Siekierczyn. Raport z badań przeprowadzonych w 2022 r.** Zakres badań obejmował diagnozę alkoholową, nikotynową, narkotykową, doświadczania przemocy, używania urządzeń elektronicznych, gier hazardowych oraz zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży. Z kolei wśród dorosłych mieszkańców gminy diagnozowano problem alkoholowy, nikotynowy, hazardowy, narkotykowy, stosowania lub doświadczania przemocy, korzystania z urządzeń elektronicznych, uzależnień behawioralnych oraz zdrowia psychicznego.

Wnioski z przeprowadzonych badań społecznych brzmią następująco:

UCZNIOWIE

- 1) 25% uczniów badania jest po inicjacji alkoholowej.
- 2) 16% uczniów piło alkohol więcej niż jeden raz.
- 3) 25% uczniów paliło kiedykolwiek w życiu papierosy, a więcej niż 10 razy w ciągu ostatnich 30 dni – 6%.
- 4) 17% uczniów sięgnęło po e-papierosa kiedykolwiek w życiu, a więcej niż 10 raz w ostatnich 30 dniach – 4%.
- 5) 1% uczniów sięgnęło kiedykolwiek po środki psychoaktywne.
- 6) 36% uczniów uważa, że alkohol jest substancją łatwą do zdobycia na terenie gminy.
- 7) 35% uczniów uważa, że papierosy są substancją łatwą do zdobycia na terenie gminy.
- 8) 14% uczniów zadeklarowało brak wiedzy na temat szkodliwości narkotyków i e-papierosów.
- 9) 18% uczniów zadeklarowało brak wiedzy na temat szkodliwości stosowania dopalaczy.
- 10) 10% uczniów zadeklarowało brak wiedzy na temat szkodliwości spożywania alkoholu.
- 11) 40% dzieci doświadczyło przemocy, w tym ze strony rodziców – 3%.
- 12) 44% uczniów zastosowało przemoc wobec innych osób.
- 13) 6% ankietowanych doświadczyło problemu cyberprzemocy.
- 14) 5% uczniów przyznało się do stosowania cyberprzemocy wobec innych.
- 15) 100% uczniów korzysta z urządzeń elektronicznych.
- 16) 21% badanych spędza na korzystaniu z urządzeń elektronicznych znaczną część czasu, tj. powyżej 5 godzin w ciągu dnia.

- 17) 38% uczniów grało w gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy.
- 18) 5% respondentów w ostatnich 12 miesiącach podjęło się zachowań hazardowych więcej niż 20 razy.
- 19) 7% uczniów negatywnie oceniało swój stan zdrowia fizycznego, a 13% negatywnie oceniło swój stan zdrowia psychicznego.
- 20) 60% uczniów stwierdziło, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy utrzymywał się u nich obniżony nastrój.
- 21) 49% uczniów nie słyszało o zaburzeniach odżywiania i 25% zadeklarowało, że nie ma wiedzy na ten temat³.

MIESZKAŃCY

- 1) 77% mieszkańców spożywa alkohol, a 11% robi to z dużą częstotliwością (codziennie lub kilka razy w tygodniu).
- 2) 32% mieszkańców pali papierosy, a 16% pali e-papierosy.
- 3) 10% mieszkańców deklaruje sięgnięcie kiedykolwiek po substancje psychoaktywne.
- 4) 14% mieszkańców doświadczyła przemocy w ostatnich 12 miesiącach.
- 5) 9% mieszkańców stosowała przemoc wobec innych osób w ostatnich 12 miesiącach.
- 6) 24% mieszkańców zna kogoś w najbliższym otoczeniu, kto stosuje przemoc wobec swoich najbliższych.
- 7) 81% dorosłych korzysta z urządzeń elektrycznych codziennie.
- 8) 11% mieszkańców deklaruje granie lub obstawianie pieniędzy w grach w ciągu ostatnich 12 miesięcy.
- 9) 91% mieszkańców uważa, że dzieci i młodzież nadmiernie korzystają z urządzeń elektronicznych/internetu.
- 10) 45% mieszkańców uważa, że dorośli nadmiernie korzystają z urządzeń elektronicznych/internetu.
- 11) 45% mieszkańców w czasie wolnym myśli o pracy.
- 12) 42% dorosłych podejmuje się pracy dodatkowej (dobrowolnie).
- 13) 8% mieszkańców negatywnie ocenia swój stan zdrowia psychicznego, a 53% w ciągu ostatnich 12 miesięcy miało obniżony nastrój.

---

³ Diagnoza problemów społecznych na terenie Gminy Siekierczyn. Raport z badań przeprowadzonych w 2022 r., s. 45-47.

14) 44% mieszkańców przyznaje, że w ostatnich 12 miesiącach utrzymywała się u nich osłabiona koncentracja⁴.

NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI I REKOMENDACJE Z PRZEPORWADZONYCH BADAŃ SPOŁECZNYCH:

- ograniczanie dostępności napojów alkoholowych na terenie gminy, zwłaszcza w przypadku dzieci i młodzieży (redukowanie liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych i maksymalnej liczby zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, regularne kontrole punktów przez członków GKRPA);
- włączanie się w lokalne oraz ponadlokalne kampanie profilaktyczne, a także tworzenie autorskich akcji;
- realizowanie programów profilaktycznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów o udowodnionej skuteczności, rekomendowanych przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom;
- rozwój i stałe zwiększanie dostępności do poradnictwa, terapii i rehabilitacji społeczno-zawodowej osób zmagających się z problemem uzależnienia od alkoholu, osób współuzależnionych oraz osób z syndromem dorosłych dzieci alkoholików (DDA);
- promowanie wśród społeczności lokalnej zdrowego trybu życia, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży;
- ograniczanie dostępności do papierosów dla dzieci i młodzieży na terenie gminy;
- rozpowszechnianie materiałów profilaktycznych, dotyczących szkodliwości nikotyny;
- zachęcanie placówek oświatowych do wprowadzania szkolnych programów zapobiegania palenia tytoniu oraz wzmocnienie egzekwowania zakazu palenia tytoniu oraz papierosów elektronicznych na terenie szkół oraz w ich pobliżu;
- wyeliminowanie dystrybucji nielegalnych substancji na terenie gminy, poprzez zwiększenie działań Policji i innych służb w zakresie przeciwdziałania handlu narkotykami;
- przeprowadzanie szkoleń/warsztatów dla rodziców oraz wychowawców, na temat rozpoznawania i reagowania w przypadku zażywania przez dzieci i młodzież środków psychoaktywnych;

---

⁴ Diagnoza problemów społecznych na terenie Gminy Siekierczyn. Raport z badań przeprowadzonych w 2022 r., s. 47-49.

- prowadzenie szerokiej działalności edukacyjnej, informującej o konsekwencjach społecznych, zdrowotnych i prawnych zażywania narkotyków i dopalaczy;
- prowadzenie akcji informacyjnych mających na celu podniesienie świadomości społeczności lokalnej w zakresie przemocy w rodzinie, a także motywowanie do przełamywania tzw. „zmowy milczenia” w środowisku rodzinnym i sąsiedzkim;
- promowanie w placówkach oświatowych, opiekuńczo-wychowawczych oraz wsparcia dziennego postaw wolnych od przemocy rówieśniczej;
- realizowanie procedury „Niebieskie Karty” oraz organizowanie i finansowanie szkoleń dla podmiotów biorących w niej udział, dotyczących obowiązujących procedur i zasad podejmowania interwencji;
- prowadzenie strategii profilaktycznych w zakresie uzależnień behawioralnych, poprzez rozwijanie umiejętności psychospołecznych dzieci oraz kompetencji wychowawczych rodziców i opiekunów;
- tworzenie i rozwój alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży na terenie gminy;
- zapoczątkowanie powstawania inicjatyw społecznych na rzecz seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami;
- inicjowanie utworzenia na terenie gminy placówki wspierającej osoby z niepełnosprawnościami, np. Warsztaty Terapii Zajęciowej oraz wspieranie i popularyzowanie działalności podmiotów ekonomii społecznej;
- organizowanie kampanii społecznych/warsztatów dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców podnoszących świadomość w zakresie funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami;
- tworzenie warunków do rozwoju zawodowego osób z niepełnosprawnościami, poprzez prowadzenie szkoleń/ kursów zawodowych dostosowanych do ich potrzeb oraz możliwości;
- tworzenie i promowanie narzędzi zapewniających łatwiejsze wejście młodym osobom na rynek pracy;
- realizowanie wielowymiarowej współpracy z pracodawcami, w celu skutecznej aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych;

- organizowanie poradnictwa edukacyjno-zawodowego dla dzieci i młodzieży z terenu gminy;
- promowanie wolontariatu jako elementu motywującego do włączenia się w aktywność społeczną osób bezrobotnych poniżej 30 roku życia;
- monitorowanie oraz stałe doskonalenie lokalnych działań pomocowych włączających do życia społecznego osoby wykluczone społecznie oraz zagrożone ubóstwem;
- eliminowanie nierówności w kształceniu, promowanie równego dostępu do wiedzy dla wszystkich mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób zagrożonych ubóstwem;
- częstsze kontrole przeprowadzane przez funkcjonariuszy Policji, szczególnie w miejscach, w których gromadzą się dzieci i młodzież;
- rozwijanie systemu pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dla dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży;
- stwarzanie warunków do integracji rodzin z terenu gminy⁵.

ZDIAGNOZOWANE PROBLEMY SPOŁECZNE NA TERENIE GMINY SIEKIERCZYN

Geneza problemów społecznych ma początek w funkcjonowaniu społeczeństwa. Gwałtowne zmiany społeczne występujące w danym środowisku wpływają zazwyczaj niekorzystnie na sytuację życiową mieszkańców. W przypadku gminy Siekierzyn nie odnotowano nagłych i gwałtownych zmian, które wpłynęłyby niekorzystnie na sytuację społeczną mieszkańców. Niepokojącym sygnałem był okres związany z pandemią, a obecnie działania militarne w Ukrainie i sytuacja gospodarcza naszego kraju. Te wydarzenia wpłynęły znacząco głównie na stan zdrowia psychicznego mieszkańców gminy oraz pogłębienie się zjawiska występowania uzależnień, przemocy w rodzinie czy problemy ubóstwa.

Przeprowadzona analiza społeczna, która została uzupełniona badaniami własnymi wśród mieszkańców gminy pozwala na przedstawienie najważniejszych zdiagnozowanych problemów społecznych, które występują na terenie gminy Siekierzyn. **Istotnym problemem społecznym są zachodzące zmiany demograficzne, które wpływają na spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wzrost liczby osób starszych w wieku poprodukcyjnym.** Starzenie się społeczeństwa będzie potęgowało większe potrzeby

---

⁵ Diagnoza problemów społecznych na terenie Gminy Siekierzyn. Raport z badań przeprowadzonych w 2022 r., s. 50-54.

w zakresie dostępu do lekarzy specjalistów, świadczenie lepszej i szybszej pomocy medycznej, a także zwiększone potrzeby usług opiekuńczych i pomocy samorządu w zakresie organizowania czasu wolnego, mieszkań chronionych dla seniorów czy realizacji polityki wytnieniowej na terenie gminy. **Kolejnym poważnym problemem społecznym są zjawiska uzależnienia od alkoholu oraz przemocy w rodzinie.** Wzrost liczby osób uzależnionych potęguje występowania zjawiska przemocy. Te problemy często mają swoją przyczynę w bezradności życiowej, braku pracy czy ubóstwie. **Brak pracy zarobkowej potęguje ubóstwo wielu rodzin, a tym samym wzmacnia problem alkoholizmu i przemocy w rodzinie. Bardzo często rodziny dysfunkcyjne borykają się z kolejnym zdiagnozowanym problemem społecznym na terenie gminy, jakim są problemy opiekuńczo-wychowawcze,** które de facto wpływają na rozluźnienie więzi rodzinnych, ograniczenie zainteresowania dziećmi, ich wychowaniem czy odpowiednim kształtowaniem moralnym i społecznym. Takie działania prowadzą do demoralizacji dzieci i młodzieży, które w opinii społecznej zdarzają się coraz częściej. Przejawem braku odpowiedniego wychowania i opieki ze strony rodziców są zjawiska chuligaństwa, spożywania alkoholu przez młodzież w miejscach publicznych czy niszczenie mienia publicznego.

Dodatkowo ważnym aspektem rozwiązywania problemów społecznych jest obecnie zapewnienie odpowiedniego wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla dorosłych mieszkańców gminy, dzieci i młodzieży oraz osób starszych, samotnych, schorowanych. **W wyniku pandemii, wojny, inflacji nastroj i samopoczucie mieszkańców uległo pogorszeniu. Obawa i strach przez wojną, galopującymi cenami towarów i usług, brakiem opału na zimę itp. powoduje wiele lęków, które negatywnie wpływają na stan zdrowia psychicznego.** Wielu mieszkańców nie jest w stanie samodzielnie poradzić sobie z narastającymi problemami, które niejednokrotnie doprowadzają do prób samobójczych. W przypadku dzieci i młodzieży sytuacja wygląda podobnie. Doświadczając cyberprzemocy, izolując się od rówieśników i uciekając w świat internetu stają się mniej odporni na negatywne zachowania innych osób. Rozluźnienie więzi rodzinnych, brak odpowiednich autorytetów, zniechęcenie społeczne i brak aktywności fizycznej sprawia, że współczesne dzieci i młodzież borykają się z wieloma problemami natury psychicznej. Dlatego tak ważnym aspektem działań profilaktycznych powinno być zapewnienie dostępności do pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla różnych grup mieszkańców gminy.

Schemat 1 Najważniejsze problemy społeczne zdiagnozowane w gminie Siekierczyn

Źródło: opracowanie własne

Warto podkreślić, iż zdiagnozowane problemy w aspekcie społecznym nie występują w izolacji. Są one uzależnione od siebie i bardzo często występują jednocześnie. Można mówić o pewnych zależnościach, a występowanie jednego problemu wpływa na powstawanie kolejnego czy potęgowanie innych negatywnych zjawisk społecznych. Zarówno ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie, trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych prowadzą do izolacji społecznej i wykluczenia społecznego. Dalsza realizacja polityki społecznej powinna zmierzać do przewycięzania zdiagnozowanych problemów społecznych, aby minimalizować negatywne skutki wykluczenia społecznego mieszkańców gminy, których dotyczą zdiagnozowane problemy.

Wykluczenie społeczne to sytuacja, w której dana jednostka będąca członkiem społeczeństwa nie może normalnie uczestniczyć w działaniach obywateli tego społeczeństwa, przy czym ograniczenie to nie wynika z jej wewnętrznych przekonań,

ale znajduje się poza kontrolą wykluczonej jednostki. Wykluczenie społeczne jest zjawiskiem wielowymiarowym i w praktyce oznacza niemożność uczestnictwa w życiu gospodarczym, politycznym jak i kulturowym, w wyniku braku dostępu do zasobów, dóbr i instytucji, ograniczenia praw społecznych oraz deprivacji potrzeb. Wykluczenie społeczne dotyczy różnych ludzi i różne są jego przyczyny. Niekiedy jest to niepełnosprawność, ubóstwo i brak pracy, a niekiedy problemy rodzinne. Realizacja polityki społecznej powinna dążyć do diagnozowania osób zagrożonych izolacją i wykluczeniem społecznym, jak również podejmować działania w celu eliminacji tych zjawisk.

Istotnym elementem polityki społecznej gminy Siekierczyn powinno być położenie nacisku na walory społeczno-gospodarcze oraz przeciwdziałanie zjawiskom – przede wszystkim ubóstwa, bezrobocia, ochrony rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, problemów osób starszych, a także osób uzależnionych oraz doświadczających przemocy w rodzinie. Skupienie podejmowanych działań na grupie klientów pomocy społecznej oraz wyznaczenie odpowiednich standardów korzystania z pomocy społecznej skutkować będzie odpowiednim poziomem realizacji zadań ustawowych. Koncentrowanie się głównie na osobach potrzebujących pomocy przyczyni się do poprawy warunków życiowych mieszkańców gminy. Realizacja odpowiednich działań w ramach świadczenia pomocy na rzecz osób starszych wydaje się jednym z kluczowych zadań stojących przed Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Siekierczynie oraz przed samorządem lokalnym.

ANALIZA SWOT

Analiza SWOT (Strengths, Weakness, Opportunities, Threats) jest jedną z metod określania rozwoju diagnozowanego obszaru, ponieważ uwypatnia mocne i słabe strony oraz przedstawia szanse i zagrożenia, jakie mogą wystąpić w środowisku lokalnym. **Mocne strony** to atuty diagnozowanego obszaru, **słabe strony** to słabości, bariery i wady analizowanego obszaru. Z kolei **szanse** określają dodatkowe okoliczności pociągające za sobą korzystne zmiany, a **zagrożenia** – okoliczności, które negatywnie wpływają na plan rozwoju gminy. Szczegółowe opracowanie analizy SWOT jest ważnym etapem procesu planowania strategicznego, ponieważ jest to punkt wyjściowy dla stawianych celów strategicznych oraz podejmowanych w przyszłości działań społecznych.

Tabela 10 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dostępność do placówek oświatowych, w tym przedszkoli, ➤ Realizacja projektów edukacyjnych w placówkach oświatowych zwiększających poziom kształcenia i wzmacniających infrastrukturę edukacyjną, ➤ Aktywna działalność instytucji kulturalno-rekreacyjnych na terenie gminy, dostępność oferty kulturalnej i edukacyjnej w ramach działalności instytucji kultury, ➤ Aktywna działalność organizacji pozarządowych w zakresie upowszechniania kultury, edukacji i sportu itp., ➤ Dobra współpraca samorządu lokalnego z organizacjami społecznymi, udzielanie wsparcia finansowego na rozwój działalności statutowych organizacji III sektora, ➤ Spadek liczby osób bezrobotnych w gminie, ➤ Spadek liczby podmiotów wykreślanych z rejestru REGON, ➤ Spadek liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, ➤ Spadek wypłacanych świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, ➤ Spadek liczby rodzin i dzieci korzystających z pomocy na dożywianie, ➤ Spadek liczby rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny, ➤ Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Zespołu Interdyscyplinarnego, podejmowanie działań profilaktycznych i współpraca z innymi instytucjami w zakresie niwelowania problemów alkoholowych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Spadek ogólnej liczby ludności, ➤ Wzrost liczby osób starszych, w wieku poprodukcyjnym, ➤ Wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi, ➤ Utrzymujący się od wielu lat ujemny przyrost naturalny, ➤ Ujemne saldo migracji, ➤ Brak żłobka na terenie gminy, ➤ Niska aktywizacja osób bezrobotnych, niechęć do prac, wyuczona bezradność i brak rozwoju zawodowego niektórych mieszkańców gminy, ➤ Wysoki wskaźnik osób długotrwale bezrobotnych wśród ogółu bezrobotnych, ➤ Powolny rozwój gospodarczy gminy w kontekście nowych podmiotów gosp., ➤ Wzrost pracy socjalnej w ramach pomocy społecznej, ➤ Powodem korzystania z pomocy społecznej w dalszym ciągu są: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba, ➤ Wzrost liczby osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej, ➤ Wzrost liczby osób korzystających z świadczeń pielęgnacyjnych, ➤ Niewystarczająca liczba miejsc aktywizacji seniorów, klubów wsparcia, miejsc integracji dla osób starszych, ➤ Brak mieszkań chronionych dla osób samotnych i starszych, ➤ Wzrost nakładów finansowych samorządu na realizację programów skierowanych dla seniorów, ➤ Wzrost liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej, ➤ Wzrost liczby osób uzależnionych od alkoholu na terenie gminy,

<p>i przemocy w rodzinie,</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Działalność Punktu Konsultacyjnego w Siekierczynie, ➤ Realizacja programów na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wzrost wskaźnika liczby zakładanych „Niebieskich Kart”, ➤ Występowanie barier architektonicznych, które uniemożliwiają funkcjonowanie osobom niepełnosprawnym, ➤ Niewystarczająca dostępność mieszkańców do opieki zdrowotnej, ➤ Niewystarczające działania na rzecz aktywizacji osób starszych, ➤ Występowanie zjawiska uzależnienia od alkoholu i przemocy w rodzinie na terenie gminy, ➤ Nieszczelnie mienia publicznego i chuligaństwo jako negatywne zjawiska społeczne w odniesieniu do dzieci i młodzieży, ➤ Spożywanie alkoholu oraz palenie papierosów wśród dzieci i młodzieży w miejscach publicznych, ➤ Pogarszający się stan zdrowia psychicznego mieszkańców gminy, w tym dzieci i młodzieży, ➤ Doświadczanie cyberprzemocy i stosowanie cyberprzemocy przez dzieci i młodzież.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozwój gospodarczy i turystyczny regionu, ➤ Spadek poziomu bezrobocia na terenie gminy, ➤ Rozwój gminy poprzez aktywne wykorzystywanie środków europejskich z przeznaczeniem na cele społeczno-gospodarcze, ➤ Likwidacja barier architektonicznych w ramach realizacji polityki dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, ➤ Rozwój aktywnych form spędzania czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców, ➤ Zwiększenie bezpieczeństwa na terenie gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wzrost pracy socjalnej na skutek występujących zjawisk społecznych (pandemia, wojna w Ukrainie, inflacja), ➤ Wzrost środków finansowych potrzebnych na pomoc dla osób ubogich, ➤ Pogłębiająca się izolacja społeczna osób wykluczonych, ➤ Pogłębiające się problemy rodzin przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze, większa nieudolność wychowawcza, brak autorytetów dla dzieci i młodzieży, ➤ Pogłębiające się problemy osób starszych, schorowanych i niepełnosprawnych,

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozwój mieszkalnictwa komunalnego, socjalnego i chronionego dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ➤ Dostępność pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla mieszkańców gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pogłębiające się problemy dzieci i młodzieży, wzrost liczby dzieci ściągających po używki, ➤ Brak wystarczających środków finansowych na realizację polityki społecznej ukierunkowanej na niwelowania zdiagnozowanych problemów społecznych.
---	---

Źródło: opracowanie własne

MISJA NOWEJ ŚCIEŻKI ROZWOJU

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierczyn na lata 2023-2027 wyznacza wdrażanie efektywnych działań z zakresu polityki społecznej, które przyczynią się do zrealizowania misji i wizji rozwoju gminy pod kątem głównie uwarunkowań społecznych. Misja wpływa na strukturę celów, czyli typowanie obszarów strategicznych i celów strategicznych, tym samym tworząc wizję realizowania niniejszej polityki społecznej.

MISJA

Gmina Siekierczyn stwarza mieszkańcom możliwości wszechstronnego rozwoju, dąży do poprawy jakości życia mieszkańców, przeciwdziała wykluczeniu społecznemu, zapobiega różnym patologiom społecznym oraz dąży do wzrostu jakości życia osób starszych samotnych, niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie, a także przeciwdziała występowaniu problemów pogarszającego się zdrowia psychicznego mieszkańców gminy.

WIZJA

Osoby wykluczone, nieaktywne zawodowo oraz seniorzy biorą czynny udział w działaniach ukierunkowanych na kreowanie ich zaangażowania oraz przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom, które utrudniają im możliwość usamodzielnienia. Dzieci i młodzież z terenu gminy jest aktywna społecznie, kulturowo i sportowo, dzięki czemu podejmuje działania profilaktyczne w zakresie własnego samorozwoju.

Misją gminy Siekierczyn jest dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców oraz do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu najsłabszych grup społecznych, wykorzystując aktywność i współpracę organizacji, instytucji i społeczności lokalnej. Założenia te korespondują z wizją, iż gmina chce być bezpieczna, przyjazna dla mieszkańców, otwarta

na oczekiwania społeczności lokalnej. Wizja ta ma być wypełniana przez zapewnienie jak najlepszych warunków do życia i rozwoju. Priorytetowym zadaniem władz gminy jest przede wszystkim pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców i ochrona przed pogłębianiem się niekorzystnych zjawisk społecznych, które zostały zdiagnozowane na terenie gminy.

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

Zaplanowane działania w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierczyn na lata 2023-2027* służyć mają minimalizowaniu zdiagnozowanych problemów społecznych na terenie gminy. Dodatkowo wyznaczają kierunek funkcjonowania systemu pomocy społecznej, współpracy instytucji i organizacji pozarządowych oraz aktywizacji środowisk i osób marginalizowanych.

Głównym celem polityki społecznej jest aktywizacja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez zbudowanie sprawnego i profesjonalnego systemu wsparcia społecznego na terenie gminy. Strategiczne cele składające się na cel główny, konieczne do osiągnięcia, a oparte na wnikliwej analizie i wyważeniu problemów społecznych, pod kątem ich natężenia i znaczenia, zostały przedstawione w poniższej tabeli. Realizacja polityki społecznej w kontekście zdiagnozowanych problemów społecznych, w ramach *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierczyn na lata 2023-2027* zakłada następujące cele strategiczne, którym towarzyszą odpowiednio sformułowane cele operacyjne. Kolorystyczne przedstawienie poniższych celów odpowiada zdiagnozowanym problemom społecznym w gminie, które zostały przedstawione wcześniej.

Tabela 11 Cele strategiczne i operacyjne

Cele strategiczne	Cele szczegółowe
CEL I Poprawa życia osób starszych, samotnych i zależnych	1. Diagnozowanie potrzeb osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych i zależnych. 2. Zwiększenie wsparcia i pomocy dla osób starszych. 3. Wspieranie rodzin osób starszych i zależnych. 4. Wzrost jakości życia osób starszych i zależnych. 5. Zwiększenie dostępności architektonicznej, komunikacyjnej i cyfrowej dla osób ze szczególnymi potrzebami.

<p>CEL II Poprawa stanu zdrowia mieszkańców gminy</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia dostępności do lekarzy specjalistów. 2. Realizacja programów profilaktycznych. 3. Dostępność do pomocy psychologiczno-pedagogicznej. 4. Wzrost aktywności fizycznej mieszkańców gminy. 5. Wzrost działań profilaktycznych wśród dzieci i młodzieży z zakresu cyberprzemocy.
<p>CEL III Przeciwdziałanie zjawiskom uzależnienia od alkoholu i przemocy w rodzinie</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Profilaktyka uzależnień od alkoholu, substancji psychoaktywnych i innych uzależnień. 2. Wspieranie osób uzależnionych. 3. Świadczenie pomocy na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie. 4. Wspieranie rodzin przeżywających trudności związanych z problemem alkoholowym i przemocy w rodzinie.
<p>CEL IV Wspieranie rodzin dysfunkcyjnych</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Świadczenie pomocy na rzecz rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze. 2. Wspieranie dzieci i młodzieży w rozwoju społecznym oraz stwarzanie im odpowiednich warunków do kształcenia, opieki i spędzania czasu wolnego. 3. Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin znajdujących się w kryzysie.
<p>CEL V Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych. 2. Zwiększenie aktywności społecznej seniorów i osób niepełnosprawnych. 3. Wspieranie idei wolontariatu. 4. Rozwijanie systemu wsparcia dla osób ubogich i bezrobotnych

Źródło: opracowanie własne

SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierzyn na lata 2023-2027 jest dokumentem, który wyznacza kierunki działań w obszarze społecznym, a w szczególności w ramach działań skierowanych na przewyciężenie problemów oraz występujących deficytów społecznych. W tym zakresie konieczne jest zachowanie jego spójności z dokumentami strategicznymi, które wyznaczają działania w ramach rozwoju gminy, a także w kontekście zdiagnozowanych obszarów wymagających interwencji. Dotyczy to dokumentów strategicznych na szczeblu gminnym, powiatowym i wojewódzkim. W poniższym zestawieniu uwzględniono najważniejsze dokumenty strategiczne, z którymi cele strategiczne *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierzyn na lata 2023-2027* zachowują zgodność i komplementarność.

Tabela 12 Zgodność celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierczyn na lata 2023-2027 z celami w innych dokumentach strategicznych dla gminy

Dokumenty strategiczne	Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierczyn na lata 2023-2027				
	CEL I Poprawa życia osób starszych, samotnych i zależnych	CEL II Poprawa stanu zdrowia mieszkańców gminy	CEL III Przeciwdziałanie zjawiskom uzależnienia od alkoholu i przemocy w rodzinie	CEL IV Wspieranie rodzin dysfunkcyjnych	CEL V Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
<i>Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Siekierczyn na lata 2015 - 2025</i>	Cel strategiczny – Intensyfikacja działań w sferze społecznej				
<i>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Lubańskiego na lata 2016-2025</i>	Cel 2 Poprawa sytuacji osób wykluczonych	Cel 4 Zdrowe społeczeństwo	Cel 3 Złagodzenie skutków sytuacji kryzysowych	Cel 1 Szczęśliwe dzieci w rodzinie	Cel 2 Poprawa sytuacji osób wykluczonych
<i>Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030</i>	Cel strategiczny 2 POPRAWA JAKOŚCI I DOSTĘPNOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH Cel strategiczny 3 WZMOCNIENIE REGIONALNEGO KAPITAŁU LUDZKIEGO I SPOŁECZNEGO				

Źródło: opracowanie własne

KIERUNKI INTERWENCJI W KONTEKŚCIE ZAPLANOWANYCH CELÓW

Elementem rozwiązywania problemów społecznych jest wdrażanie polityki społecznej, zwanej też polityką socjalną. Polityka ta polega na celowej działalności państwa i innych podmiotów w kształtowaniu warunków życia i pracy ludzi oraz stosunków międzyludzkich. Jej celem jest zaspokojenie potrzeb indywidualnych i społecznych. Polityka społeczna dotyczy m.in.: spraw rodzinnych, zatrudnienia, kształcenia, wyżywienia, mieszkania, kultury, ochrony zdrowia, organizacji wypoczynku i turystyki, walki z patologiami społecznymi.

W kontekście diagnozy głównych problemów i negatywnych zjawisk społecznych występujących na terenie gminy Siekierzyn, sformułowano następujące kierunki interwencji (działań), które mają przyczynić się do realizacji założonych celów strategicznych. W formie tabelarycznej zostały zaprezentowane działania, którym przypisano odpowiednie wskaźniki realizacji, a także określono szacunkowe kwoty realizacji danego działania, jak również wskazano źródła finansowania i podmioty odpowiedzialne za realizację tego działania.

Tabela 13 Działania w ramach realizacji celu strategicznego I na lata 2023-2027

Lp.	Nazwa zadania	Wskaźniki	Szacunkowe kwoty	Źródła finansowania	Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań/partnerzy
CEL I Poprawa życia osób starszych, samotnych i zależnych					
1	Systematyczne monitorowanie potrzeb osób starszych, schorowanych, samotnych i niepełnosprawnych.	- liczba osób starszych objętych wsparciem i pomocą (>30/rok) - liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem (> 10/rok)	100 tys. – 200 tys.	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS
2	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych i niepełnosprawnych, udzielanie świadczeń pielęgnacyjnych.	- liczba udzielanych świadczeń pielęgnacyjnych (>240/rok)	400 – 470 tys./rok	Środki własne	GOPS
3	Realizacja usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.	- liczba osób korzystających z usług opiekuńczych (>10/rok)	40 – 45/rok	Środki własne	GOPS
4	Realizacja działań prozdrowotnych wśród osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych.	- liczba przeprowadzonych działań (≥ 1 /rok)	5 -10 tys.	Środki własne	GOPS, Urząd Gminy, instytucje kulturalne, placówki oświatowe, organizacje społeczne
5	Podejmowanie działań w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej i komunikacyjnej na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami.	- liczba i rodzaj podejmowanych działań na rzecz poprawy dostępności (≥ 2 /rok)	100 – 300 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy
6	Organizowanie kampanii społecznych, konferencji, spotkań, warsztatów dot. kształtowania pozytywnych postaw wobec osób starszych.	- liczba przeprowadzonych działań (≥ 2 /rok)	5 – 10 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy, instytucje kulturalne, placówki oświatowe, organizacje społeczne
7	Wspieranie działalności Klubów Seniora oraz organizacja innych form opieki i spędzania czasu wolnego dla seniorów.	- liczba zorganizowanych form wsparcia (≥ 1 /rok)	10-50 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne	GOPS, Urząd Gminy

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SIEKIERCZYN NA LATA 2023-2027

				pozyskane w miarę możliwości	
8	Rozwój wolontariatu na rzecz osób starszych, schorowanych i niepełnosprawnych	- liczba wolontariuszy (≥ 20 /rok)	1-2 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, instytucje kulturalne, placówki oświatowe, organizacje społeczne
9	Propagowanie aktywności społecznej w wieku poprodukcyjnym.	- liczba organizowanych działań (≥ 1 /rok) - liczba osób objętych wsparciem (> 80 /rok)	15 – 20 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	MGOPS, Urząd Miejski, placówki oświatowe, organizacje społeczne, instytucje kultury
10	Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami, organizacjami społecznymi w celu umożliwienia seniorom i osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym.	- liczba zorganizowanych działań (≥ 2 /rok)	5 – 10 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy, placówki oświatowe, organizacje społeczne, instytucje kultury

Źródło: opracowanie własne

Tabela 14 Działania w ramach realizacji celu strategicznego II na lata 2023-2027

Lp.	Nazwa zadania	Wskaźniki	Szacunkowe kwoty	Źródła finansowania	Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań/partnerzy
CEL II Poprawa stanu zdrowia mieszkańców gminy					
1	Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia dostępności do lekarzy specjalistów.	- liczba podejmowanych działań (≥ 5 /rok)	50-100 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy
2	Organizacja programów profilaktycznych dla różnych grup odbiorców.	- liczba programów profilaktycznych (≥ 5 /rok)	5-10 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy, instytucje kulturalne, placówki oświatowe, organizacje społeczne

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SIEKIERCZYN NA LATA 2023-2027

		- liczba osób biorących udział w programach profilaktycznych (>150/rok)			
3	Realizacja działań w zakresie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.	- liczba dostępnych godzin pomocy psychologicznej (>100/rok) - liczba dostępnych godzin pomocy pedagogicznej (>100/rok)	30-50 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy, placówki oświatowe
4	Rozwijanie aktywności fizycznej, zapobieganie chorobom i obniżeniu stanu złego samopoczucia.	- liczba zorganizowanych działań (>10/rok) - liczba osób zwiększających swoją aktywność fizyczną (>200/rok)	5-10 tys./rok	Środki własne	GOPS, Urząd Gminy, instytucje kulturalne, placówki oświatowe, organizacje społeczne
5	Realizacja warsztatów z zakresu cyberprzemocy w placówkach oświatowych i kulturalnych.	- liczba przeprowadzonych warsztatów (>2/rok) - liczba uczniów biorących udział w warsztatach (>250/rok)	5-10 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, instytucje kulturalne, placówki oświatowe

Źródło: opracowanie własne

Tabela 15 Działania w ramach realizacji celu strategicznego III na lata 2023-2027

Lp.	Nazwa zadania	Wskaźniki	Szacunkowe kwoty	Źródła finansowania	Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań/partnerzy
CEL III Przeciwdziałanie zjawiskom uzależnienia od alkoholu i przemocy w rodzinie					
1	Podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie uzależnień od alkoholu, substancji psychoaktywnych (ulotki, plakaty)	- liczba i rodzaj działań (>2/rok)	3 – 4 tys./rok	Środki własne	GKRPA
2	Podejmowanie działań na rzecz pomocy rodzinom i osobom borykającym się z problemem alkoholowym.	- liczba osób objętych wsparciem (>15/rok)	10 – 20 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GKRPA, GOPS, organizacje społeczne, instytucje kultury

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SIEKIERCZYN NA LATA 2023-2027

3	Organizowanie pomocy specjalistycznej dla członków rodzin, które borykają się z problemem uzależnień i przemocy w rodzinie.	- liczba osób objętych wsparciem (>15/rok)	10 – 20 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GKRPA, GOPS, organizacje społeczne
4	Wspieranie osób uzależnionych od alkoholu, organizowanie dla nich pomocy specjalistycznej.	- liczba osób objętych wsparciem (>10/rok)	5 – 10 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GKRPA, GOPS, organizacje społeczne
5	Inicjowanie działań mających na celu wspieranie dzieci z rodzin, gdzie występuje problem przemocy w rodzinie poprzez np. organizację zajęć, świetlice środowiskowe, zajęcia integracyjne, warsztaty itp.	- liczba dzieci objętych wsparciem (>20/rok)	15 – 20 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GKRPA, GOPS, organizacje społeczne, instytucje kultury, placówki oświatowe
6	Organizacja specjalistycznej pomocy psychologicznej, prawnej w ramach świadczonych usług Punktu Konsultacyjnego.	- liczba osób korzystających z Punktu (>30/rok)	30 – 40 tys./rok	Środki własne	GOPS, Urząd Gminy
7	Upowszechnianie informacji na temat możliwości uzyskania pomocy przez osoby uzależnione i ich rodziny, a także przez sprawców i ofiary przemocy w rodzinie, za pośrednictwem np. mediów, materiałów drukowanych czy spotkań mieszkańców ze specjalistami.	- liczba przeprowadzonych działań informacyjnych (≥ 1 /rok)	5 – 10 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GKRPA, GOPS, organizacje społeczne
8	Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” jako elementu profesjonalnego systemu przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym.	- liczba osób objętych procedurą „Niebieska Karta” (<15/rok)	3 – 5 tys./rok	Środki własne	GKRPA
9	Realizacja programów profilaktycznych oraz wspieranie ofert alternatywnych form	- liczba zrealizowanych programów (≥ 3 /rok)	25 – 30 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne	GKRPA, ZI, GOPS, organizacje społeczne,

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SIEKIERCZYN NA LATA 2023-2027

	spędzania czasu wolnego dla rodzin borykających się z problemem alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie.	- liczba osób objętych wsparciem (>50/rok)		pozyskane w miarę możliwości	instytucje kultury, placówki oświatowe
10	Podnoszenie poziomu wiedzy mieszkańców gminy w zakresie problemów związanych z zazywaniem substancji psychoaktywnych.	- liczba przeprowadzonych kampanii społecznych (≥ 2 /rok) - liczba przeprowadzonych warsztatów, spotkań, prelekcji w placówkach edukacyjnych (≥ 2 /rok)	5 – 6 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GKRPA, ZI, GOPS, placówki oświatowe, instytucje kultury
11	Podejmowanie działań o charakterze interwencyjnym w sytuacji nadużywania napojów alkoholowych oraz stosowania przemocy.	- liczba przeprowadzonych interwencji (<35/rok)	3 – 5 tys./rok	Środki własne	GOPS, Policja
12	Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.	- liczba podejmowanych działań (≥ 2 /rok)	10 – 15 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GKRPA, ZI, MGOPS, organizacje społeczne

Źródło: opracowanie własne

Tabela 16 Działania w ramach realizacji celu strategicznego IV na lata 2023-2027

Lp.	Nazwa zadania	Wskaźniki	Szacunkowe kwoty	Źródła finansowania	Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań/partnerzy
CEL IV Wspieranie rodzin dysfunkcyjnych					
1	Rozwijanie oferty spędzania czasu wolnego kierowanej do dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych.	- liczba organizowanych działań (≥ 5 /rok) - liczba osób objętych wsparciem (>150/rok)	40 – 50 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy placówki oświatowe, organizacje społeczne, instytucje kultury

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SIEKIERCZYN NA LATA 2023-2027

2	Podejmowanie działań na rzecz pomocy rodzinom i osobom borykającym się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.	- liczba przeprowadzonych działań (≥ 3 /rok) - liczba osób objętych wsparciem (>40 /rok)	10 – 20 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, organizacje społeczne, instytucje kulturalne, placówki oświatowe
3	Objęcie wsparciem asystenta rodziny dla rodzin dysfunkcyjnych.	- liczba rodzin objętych wsparciem (<10 /rok)	20 – 30 tys./rok	Środki własne	GOPS
4	Organizowanie pomocy specjalistycznej dla rodziców, którzy borykają się z trudnościami opiekuńczymi.	- liczba rodzin objętych wsparciem (>10 /rok)	20 – 40 tys./rok	Środki własne	GOPS, organizacje społeczne
5	Podejmowanie działań na rzecz pomocy rodzinom znajdującym się w kryzysie (pomoc finansowa i niefinansowa).	- liczba osób objętych wsparciem (>50 /rok)	20 – 35 tys./rok	Środki własne	GOPS
6	Budowanie lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, objęcie dożywianiem dzieci i młodzieży szkolnej, potrzebującej tej formy pomocy oraz pozyskiwanie żywności z różnych programów.	- liczba osób objętych wsparciem (>20 /rok) - liczba dzieci objętych wsparciem (>10 /rok)	15 – 17 tys./rok	Środki własne	GOPS
7	Inicjowanie działań mających na celu wspieranie dzieci z rodzin, gdzie występują problemy wychowawcze i opiekuńcze.	- liczba przeprowadzonych działań (≥ 2 /rok) - liczba osób objętych wsparciem (>70 /rok)	5 – 10 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, organizacje społeczne, instytucje kulturalne, placówki oświatowe
8	Realizacja w placówkach edukacyjnych tematyki dotyczącej przygotowania do życia w rodzinie, a także profilaktyki uzależnień.	- liczba przeprowadzonych działań (≥ 1 /rok) - liczba osób objętych wsparciem (>300 /rok)	5 – 7 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, organizacje społeczne, placówki oświatowe

Źródło: opracowanie własne

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SIEKIERCZYN NA LATA 2023-2027

Tabela 17 Działania w ramach realizacji celu strategicznego V na lata 2023-2027

Lp.	Nazwa zadania	Wskaźniki	Szacunkowe kwoty	Źródła finansowania	Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań/partnerzy
CEL V Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym					
1	Realizacja działań ukierunkowanych na integrację międzypokoleniową oraz aktywność społeczną osób starszych i niepełnosprawnych, w szczególności poprzez włączanie w inicjatywy wolontariackie i międzypokoleniowe.	- liczba organizowanych działań (≥ 1 /rok) - liczba osób objętych wsparciem (> 800 /rok)	15 – 20 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy placówki oświatowe, organizacje społeczne, instytucje kultury
2	Promowanie inicjatyw związanych z uczestnictwem seniorów w życiu społecznym.	- liczba przeprowadzonych kampanii (≥ 2 /rok)	5 – 7 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy placówki oświatowe, organizacje społeczne, instytucje kultury
3	Zwiększenie dostępności do mieszkań socjalnych, komunalnych i chronionych.	- liczba osób objętych wsparciem (> 20 /rok)	50 – 75 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy
4	Organizacja miejsc integracji społecznej	- liczba zorganizowanych miejsc (≥ 1)	250 – 350 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy
5	Współpraca z PUP w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych z terenu gminy.	- liczba osób objętych wsparciem (< 100 /rok)	x	Środki PUP	PUP, GOPS, Urząd Gminy
6	Rozwijanie współpracy z PUP w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach oraz organizacji robót publicznych,	- liczba i rodzaj współpracy (≥ 2 /rok)	x	Środki PUP	PUP, GOPS, Urząd Gminy

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SIEKIERCZYN NA LATA 2023-2027

	prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego.				
7	Realizowanie projektów związanych z rozwojem kompetencji zawodowych oraz społecznych, służących aktywizacji osób bezrobotnych.	- liczba osób objętych wsparciem (>20/rok)	40 -50 tys./rok	Środki PUP, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy, PUP
8	Umożliwienie osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym powrotu do pełnienia ról społecznych poprzez organizowanie współpracy z organizacjami społecznymi i zwiększenie ich aktywności społecznej na rzecz lokalnej społeczności.	- liczba osób objętych wsparciem (>10/rok)	10 – 20 tys./rok	Środki własne, środki zewnętrzne pozyskane w miarę możliwości	GOPS, Urząd Gminy, PUP, organizacje społeczne

Źródło: opracowanie własne

MONITORING I EWALUACJA

Koordynatorem *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierczyn na lata 2023-2027* będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siekierczynie. Prowadzenie bieżących działań z zakresu monitoringu oraz ewaluacji posłużą sprawdzeniu efektywności prowadzonych działań i zebraniu informacji na temat adekwatności celów Strategii w stosunku do potrzeb i priorytetów oraz eliminacji niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie gminy. Monitoring będzie prowadzony na podstawie zbierania i analizowania informacji dotyczących działań, które zostały podjęte lub zrealizowane oraz określenie ich wpływu na cele zaplanowane w Strategii. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, posłużą do podejmowania działań korygujących oraz oceny tego, czy realizacja wyznaczonych celów zmierza w słusznym kierunku. Monitorowanie osiąganych wskaźników przyczyni się do sporządzenia charakterystyki uzyskanych efektów oraz ich wpływu na niwelowanie występujących problemów społecznych.

Informacja na temat realizacji Strategii oraz osiąganych rezultatów będzie przygotowywana corocznie w formie raportu monitoringowego. Do oceny stopnia wdrożenia Strategii zostaną wykorzystane wskaźniki określone w przyjętych kierunkach działań, a także dane dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych podmiotów realizujących Strategię i zespół działających w jej realizacji. Wskaźniki monitoringowe mogą być modyfikowane, aby w odpowiedni sposób charakteryzowały przebieg realizacji Strategii.

Podsumowując, należy podkreślić, iż zaplanowane działania związane z bieżącym monitoringiem oraz ewaluacją *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierczyn na lata 2023-2027* mają zapewnić aktualność zapisów zawartych w dokumencie oraz ich adekwatność względem występujących problemów społecznych.

SPIS MAP, SCHEMATÓW, TABEL, WYKRESÓW I ZDJĘĆ

Spis map

Mapa 1 Położenie gminy Siekierczyn w powiecie lubańskim	4
Mapa 2 Walory krajobrazowe i turystyczne w gminie Siekierczyn	6

Spis schematów

Schemat 1 Najważniejsze problemy społeczne zdiagnozowane w gminie Siekierczyn	50
---	----

Spis tabel

Tabela 1 Liczba ludności w grupach funkcjonalnych w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021	7
Tabela 2 Liczba osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2017-2021.....	16
Tabela 3 Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji	19
Tabela 4 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć wg liczby wypłaconych świadczeń w 2021 r.	19
Tabela 5 Liczba osób korzystających z zasiłków oraz kwota wypłacanych zasiłków w latach 2017-2021	20
Tabela 6 Powody udzielania zasiłków dla rodzin w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021..	23
Tabela 7 Główne powody korzystania ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w 2021 r.	24
Tabela 8 Liczba rodzin i dzieci korzystających z pomocy dożywiania w latach 2017-2021	25
Tabela 9 Liczba świadczeń opiekuńczych w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021	28
Tabela 10 Analiza SWOT.....	52
Tabela 11 Cele strategiczne i operacyjne	55
Tabela 12 Zgodność celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siekierczyn na lata 2023-2027 z celami w innych dokumentach strategicznych dla gminy ...	58
Tabela 13 Działania w ramach realizacji celu strategicznego I na lata 2023-2027	60
Tabela 14 Działania w ramach realizacji celu strategicznego II na lata 2023-2027	61
Tabela 15 Działania w ramach realizacji celu strategicznego III na lata 2023-2027	62
Tabela 16 Działania w ramach realizacji celu strategicznego IV na lata 2023-2027	64
Tabela 17 Działania w ramach realizacji celu strategicznego V na lata 2023-2027	66

Spis wykresów

Wykres 1 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021.....	8
Wykres 2 Przyrost naturalny w gminie Siekierczyn na 1000 mieszkańców w latach 2017-2021	8
Wykres 3 Saldo migracji w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021.....	9
Wykres 4 Liczba osób bezrobotnych w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021	15
Wykres 5 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021.....	17
Wykres 6 Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021.....	18
Wykres 7 Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021	20
Wykres 8 Kwota wypłacanych świadczeń pieniężnych w latach 2017-2021	21
Wykres 9 Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w gminie Siekierczyn	26
Wykres 10 Liczba rodzin w gminie Siekierczyn korzystających z pomocy asystenta rodziny w latach 2017-2021.....	30
Wykres 11 Liczba rodzin i dzieci w pieczy zastępczej w latach 2017-2021.....	31
Wykres 12 Liczba osób borykających się z problemem alkoholowym w latach 2017-2021....	33
Wykres 13 Liczba „Niebieskich Kart” w gminie Siekierczyn w latach 2017-2021	34
Wykres 14 Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców w opinii respondentów	36
Wykres 15 Ocena poszczególnych uwarunkowań życia w gminie w opinii respondentów	37
Wykres 16 Najważniejsze problemy osób niepełnosprawnych w gminie Siekierczyn w opinii respondentów	38
Wykres 17 Ocena pomocy dla osób niepełnosprawnych z terenu gminy w opinii respondentów	38
Wykres 18 Ocena dostępności do placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy w opinii respondentów	39
Wykres 19 Ocena działań podejmowanych na rzecz aktywizacji osób starszych w opinii respondentów	39

Wykres 20 Działania aktywizacyjne, które należałoby podjąć na rzecz seniorów w opinii respondentów	40
Wykres 21 Ocena występowania zjawiska uzależnień na terenie gminy Siekierczyn w opinii respondentów	41
Wykres 22 Ocena występowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy w opinii respondentów	41
Wykres 23 Negatywne zjawiska społeczne występujące na terenie gminy w odniesieniu do dzieci i młodzieży w opinii respondentów	42
Wykres 24 Najważniejsze działania, jakie należałoby podjąć w celu minimalizacji negatywnych zjawisk społecznych w opinii respondentów	43
Spis zdjęć	
Zdjęcie 1 Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Siekierczynie	12
Zdjęcie 2 Szkoła Podstawowa w Zarębie	12